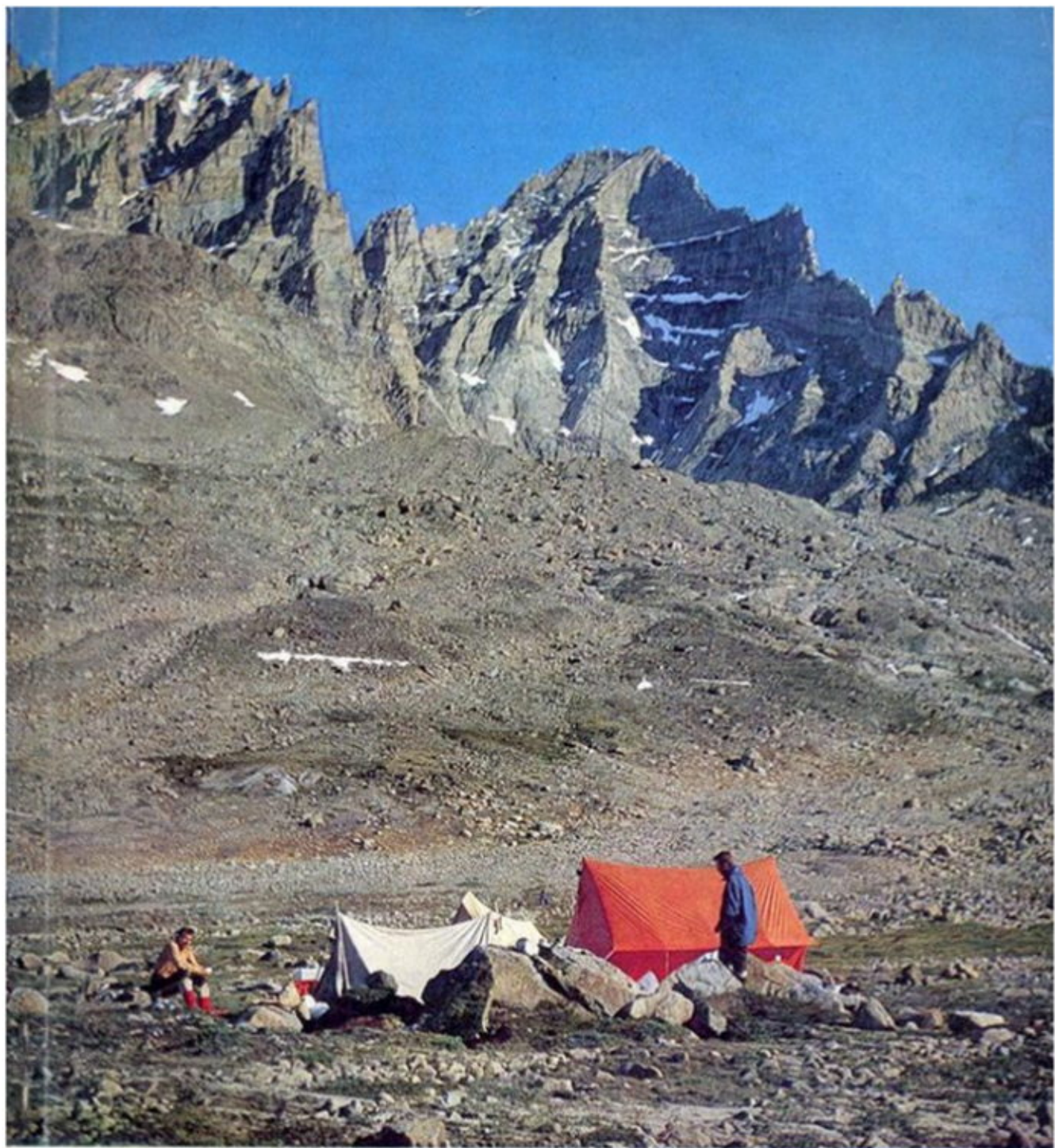

hrvatska alpinistička ekspedicija **GRØNLAND 71**

**PLANINARSKI SAVEZ HRVATSKE
FEDERATION ALPINE CROATE
ALPINE ASSOCIATION OF CROATIA
KROATISCHER BERGSTEIGERVERBAND**

**Prva
hrvatska
ekspedicija
GRENLAND 71**

ZAGREB 1972

SLIKA NA NASLOVNOJ STRANICI

Logor I (u pozadini Ingolsfjaeld). Snimljeno na kolor-filmu RD 17 »Fotokemika«.

Kliše izrađen u Zavodu za grafičku pripremu u Zagrebu

Sudionici

Ing. Jerko Kirigin	vođa ekspedicije, rođen 1942, fizičar, živi u Zagrebu, član AO PDS »Velebit« u Zagrebu (3. s lijeva)
Dolfi Rotovnik	rođen 1937, komercijalist, živi u Kopenhagenu, član AO PDS »Velebit« i Dansk Bjerg Kluba (1. s desna)
Branko Šeparović	rođen 1947, student, živi u Zagrebu, član AO PDS »Velebit« u Zagrebu (2. s lijeva)
Ing. Hrvoje Lukatela	rođen 1943, geodet, živi u Zagrebu, član AO PDS »Velebit« u Zagrebu (1. s lijeva)
Vladimir Mesarić	rođen 1948, student, živi u Zagrebu, član AO PD »Željezničar« u Zagrebu (3. s desna)
Marijan Čepelak	rođen 1948, student, živi u Zagrebu, član AO PDS »Velebit« u Zagrebu (2. s desna)
Nenad Čulić	rođen 1949, precizni mehaničar, živi u Splitu, član AO PD »Mosor« u Splitu (u sredini)

Uvod

Godine 1974. Planinarski savez Hrvatske slavi 100. obljetnicu organiziranog hrvatskog planinarstva. Želja svih planinara i alpinista je da se proslava jubilarne godine okruni velikom i atraktivnom alpinističkom akcijom, na koju se već predugo čekalo, premda su uvjeti za nju već sazrijeli. Već godinama naime hrvatski alpinisti postižu zapažene uspjehe u domaćim i inozemnim planinama. Svojim usponima i ostalim alpinističko-planinarskim aktivnostima pojedinci su se svrstali u red najboljih alpinista Jugoslavije. Afirmirali su se ponavljanjem mnogih najtežih smjerova u našim planinama kao i prvenstvenim usponima ekstremnih teškoća. Svakog ljeta organizirali su penjačke logore u Centralnim Alpama, Dolomitima. Penjali su i na sjeveru, u Norveškoj, i na Kavkazu. Tako su i na međunarodnom alpinističkom planu sticali priznanja.

Spontana i normalna težnja i ambicija svih dosadašnjih generacija naših alpinista je organiziranje ekspedicije u svjetska velegorja kako bi potvrdili svoje sposobnosti ekspedicijskim rezultatima i uspjesima, a stečenim iskustvima razmahali alpinizam stimulirajući mlađe na nove pothvate, stekli ugled u alpinističko-planinarskim krugovima i popularizirali planinarstvo u široj javnosti.

Spomenimo nekoliko dosad izvedenih pothvata.

Godine 1956. PD »Platak« iz Rijeke organiziralo je s uspjehom planinarsku ekspediciju na Kilimandžaro; 1965. dva naša alpinista sudjeluju u alpinističkom logoru na Kavkazu u organizaciji Komisije za alpinizam PS Jugoslavije; 1969. četiri člana PD Zagreb izveli su malu ekspediciju u privatnoj režiji na Demavend (5635 m), najviši vrh Irana; 1970. godine 7 članova riječke ekspedicije dosegli su vrh Ararata u Turskoj; iste godine 6 planinara iz Zagreba organizirali su s uspjehom kao društvenu akciju ekspediciju na Ararat i još neke vrhove u Turskoj i Iranu.

Potrebno je spomenuti i niz planinarskih ekspedicija koje na žalost nisu bile realizirane. To su ekspedicije na Ararat 1953, Aconcaguu 1954, Demavend 1960, te sudjelovanje u alpinističkim logorima na Kavkazu u organizaciji Komisije za alpinizam PS Jugoslavije 1967. i 1969. godine.

Iz navedenih podataka vidljivo je da dosad nije bila organizirana ni jedna ekspedicija sa posve alpinističkim, kvalitetnim ciljem i sadržajem.

U takvoj situaciji pojavila se ideja o pohodu naših alpinista na Grenland. Začetnik ideje bio je Adolf Rotovnik, dugogodišnji zagrebački alpinist, koji već duže vrijeme živi u Danskoj. Rotovnik je već bio inicijator i sudionik danske ekspedicije na Grenland 1968. godine sjevernije od područja Kangerdlugssuatsiaq fjorda. Budući da je alpinistička klima u Hrvatskoj toliko sazrela da je ideja pohoda na Grenland postala ostvariva, u jesen 1970. pristupilo se intenzivnim pripremama za ekspediciju. Osnovna zamisao ove ekspedicije bila je pokušaj uspona na atraktivan cilj — vrh Ingolfssjæld te prikupljanje ekspedicijskog iskustva za budući pohod u svjetska velegorja u sklopu proslave 100. obljetnice hrvatskog planinarstva.

Grenland

Grenland ili — kako ga zovu urođenici — Kaletdlit nunet je najveći otok na svijetu, površine 2,176.600 km². Najveći dio te površine čini ledeni pokrov, uglavnom kao ledeni plato. Mjestimično je debeo preko 2500 m i tek na rubu otoka uz more se nalazi zemljana površina bez stalnog ledenog pokrova. Taj dio Grenlanda, na kojem žive domoroci, i koji je interesantan za alpiniste, čini svega 350.000 km² ili svega oko 15% ukupne površine, a sastoji se pretežno od planinskih predjela. Obala je u pravilu vrlo strma i nepristupačna, ali zahvaljujući mnogobrojnim fjordovima. Grenland obiluje s prirodnim lukama. Tlo se sastoji od kristalinih škriljevaca i gnajsa s mlađim sedimentima i eruptivnim kamenjem. Niz doline i uz obalu spuštaju se mnogobrojni ledenjaci; otkidanjem ledenih gromada nastaje oko 70% svih ledenih santa u tom dijelu sjevernog Atlantika. Klima je izrazito arktička: u unutrašnjosti do minus 30°C, a na sjeveru i niža.

Prilična je razlika između istočne i zapadne obale: dok južnu polovicu zapadne obale Grenlanda oplakuje ogranak relativno tople Golfske struje, niz istočnu obalu teče sa sjevera hladna morska struja donoseći sa sobom ledene bregove. To ima niz posljedica. Tako, na primjer, morski promet uz istočnu obalu je moguć najviše tri ljetna mjeseca i to samo za brodove prikladno građene za te uvjete (taj period je nešto duži na suprotnoj obali). No ni za ta tri mjeseca plovidba nije sigurna, što zna onemogućiti planiranu ekspediciju. »Redovna« brodska linija između Angmasalika i Kopenhaga, koja se održava nekoliko puta ljeti, nema pouzdano fiksirani vozni red. Ostali dio godine, kada je more zaleđeno, za lokalni promet se upotrebljava pseća zaprega. Najsigurniji je prevoz zračnim putem. U Sondre Stromfjordu, na zapadnoj obali, nalazi se veliki međunarodni aerodrom, odakle se manjim avionima ili helikopterima povezuju ostala naselja. Na sjeveru je također veliki aerodrom Thula, ali više vojnog karaktera.

Starosjedioci Grenlanda, Eskimi, žive na tom otoku vjerojatno još od pretpovijesnog doba. Evropi je otok otkrio oko 900-te Viking Gunnbjörn Ulfsson, a 982. godine Erik Crveni. Otočić u blizini istočne obale Grenlanda, gdje se prvi puta iskrcao, dobio je ime po njemu. Nalazi se oko 150 km sjevernije od Angmasalika, pa smo prošli pokraj njega. Nakon prvih otkrivača, na Grenlandu nastaju prve naseobine Vikinga u obliku općinskih zajednica. Začudo je da je tu već početkom 12. stoljeća postojala biskupija s crkvom i biskupskim dvorom. U grobovima je nađeno dosta ostataka iz tog doba, pa se dade naslutiti da su imali odjeću u stilu tadašnje evropske mode. U svojim putovanjima uzduž obale, Vikinzi su se susretali s vrlo ratobornim Eskimima. O njihovim krvavim sukobima, govori se i u eskimskim sagama. Vikinzi su došli uz zapadnu obalu sve do današnjeg Upernavika (73. paralela), gdje su ostavili svoj trag na kamenu ispisanim runskim pismom. Oštri klimatski uvjeti i epidemije doveli su do slabljenja Vikinga i pobjede Eskima.

Za tragovima iščezlih vikinških kolonija došao je dansko-norveški misionar Hans Egede 1721. godine i širio kršćanstvo među Eskime. Grenland je službeno potpao pod Dansku 1814, a u lipnju 1953. postao sastavni dio danskog teritorija. Tijekom Drugog svjetskog rata USA grade vojne baze, koje se kasnije proširuju u okviru NATO-a.

Na Grenlandu danas živi oko 38.000 stanovnika. Oni su uglavnom mješanci, dok pravih Eskima ima još na krajnjem sjeveru, u Angmassaliku, i u području Sco-

Stanovnici Angmassalika

resbysunda. Stanovništvo ima visoki natalitet, ali je i smrtnost velika. Najčešći uzrok smrti je upala pluća i — utapljanje. Naime, stanovnici Grenlanda ne znaju plivati, a kako uglavnom žive uz more, pad u ledenu vodu obično završava smrću. Najraširenije bolesti su gonoreja, gripa i upala grla. Stanovništvo uglavnom živi u malim naseljima i to većim dijelom na zapadnoj obali, zbog povoljnih klimatskih uvjeta, dok na istočnoj obali živi tek nekoliko tisuća.

Najznačajniji dio gospodarstva je uzgoj ovaca (na zapadnoj obali), lov i ribolov. Love najviše bakalare, zatim tuljane, polarne medvjede i polarne lisice zbog skupocjenog krzna. Uzgajaju još sobove i čuvene eskimske pse (ima ih oko 15.000). Od ruda se vadi ugljen, kriolit, uran, olovo i cink, međutim, sve to u malim količinama.

Uslijed nerentabilnosti Grenlanda, danska vlada ulaže velika sredstva za održavanje skandinavskog životnog standarda na njemu. Tako mu na standardu mogu pozavidjeti mnogi žitelji Evrope. U Angmassaliku smo vidjeli, da stanovnici žive u kućama skandinavskog tipa, imaju centralno grijanje, suvremen namještaj i sve kućanske aparate, pa i frižidere. Zbog relativno niske naobrazbe i nerazvijenosti industrije, dobar dio Eskima je nezaposlen, međutim, s tim statusom dobivaju novčanu pomoć. Visokokvalificirane poslove obavljaju Danci, koji dolaze za visoku plaću, uglavnom na nekoliko godina. Stariji Eskimi su većinom nepismeni i ne znaju službeni danski jezik. Mlada generacija ide u škole, a na zapadnoj obali postoji i jedna srednja škola. Pojedinačno odlaze i na studije u Kopenhagen.

Eskimski jezik je vrlo kompliciran i za evropske pojmove ima neobičnu strukturu. Njihove riječi su vrlo dugačke, građene od neobično poredanih korijenskih i sufikslnih elemenata i zamjenjuju čitave rečenice drugih jezika. Na primjer eskimska riječ: Savigiksiniariartukasuaromaryotittogog (savig — nož, ik — lijep, sini — kupiti, ariartog — otići, asuar — žuriti se, omar — hoćeš, y — jednako, otit — ti, tog — također, og — kaže) znači: On kaže, da ćeš doskora i ti isto tako otići i kupiti lijepi nož. Uzet ćemo još primjer za naziv fjorda u kojem je boravila naša ekspedicija. Naziv fjorda je Kangerdlugssuatsiaq (kangerdlug — fjord, ssuat — velik, slaq — mali), a u slobodnom prijevodu znači: veliki fjord, ali manji od onog većeg (Kangerdlugssuaq), koji se nalazi sjevernije. Navest ćemo još nekoliko eskimskih riječi.

Qajaq kajak
Umiatsiavilik luka
Puisse tuljan
Nanoq polarni medvjed
Igdlo iglu, kuća
Imeq voda
Umassoq životinja
Nunap assinga zemljopisna karta
Arnaq žena
Angut čovjek
Qingmeq pas
Iluliaq santa

Imaq more
Qaqaq planina
Nigdlertoq hladno
Anoraq vjetrovka
Uvdloq dan
Unuaq noć
Qeqertanguaq otok
Anore vjetar
Ameq koža
Ujarak kamen
Aulisagaq riba

Pojmovi koji su od nedavna u upotrebi, preuzeti su iz drugih jezika. Tako na primjer automobil se kaže bile, radio radio itd.

Današnji život Eskima se toliko prilagodio evropskoj civilizaciji, da se dosta rijetko može susresti izvorni folklor i način života proteklih vijekova. Tek za vrijeme blagdana oblače se u živopisnu narodnu odjeću: izvezene čizme od pseće kože, hlače od tuljana, a anorak im je od platna ili tuljana. Žene nose u tim prigodama vrlo šarolike kratke ogrtače, ukrašene sitnim staklenim kuglicama. Kako od prije nisu poznavali dobijanje stakla, taj dio odjeće je sigurno nastao tek pojavom kitolovaca u vodama sjevernog Atlantika. Za zimske lovačke turneje oblačili su se u toplija krzna, što i danas još rade. Iako danas posjeduju brze i sigurne brodove za ribolov, još uvijek se mogu sresti originalni kajaci. Premda su napravljeni sasvim primitivno, zapanjuje funkcionalnost svakog njihovog dijela. Za njihovo korištenje treba veliko znanje i vještina. Kajak je izrazito nestabilan, pa su Eskimi učili djecu odmalena držati ravnotežu na isto tako nestabilnom okruglom kamenu, pri čemu su im zavezivali ruke. Tek kada bi naučili takvo bolno prevrtanje na zemlji, mogli bi sjesti u pravi kajak, jer je prevrtanje u moru obično značilo smrt.

Eskimi su stanovali u kućama od zemlje i kamenja, a kada bi zimi odlazili u lov, gradili bi privremene iglue od leda. Treba napomenuti da je oduvijek na Grenlandu težak problem pitke vode, gotovo kao u pustinjским krajevima. Naime, kako je većim dijelom godine sve zamrznuto, trebalo je trošiti dragocjeni loj za otapanje leda, što se danas rješava naftom. Živjeli su u zajednicama od više obitelji, praktički bez privatnog vlasništva. Zajednički im je bio i ulov, što je bilo od životne važnosti. Dok je pojava kanibalizma kod primitivnih naroda na drugim kontinentima, uz ekvator, uglavnom bila religioznog karaktera, kod Eskima bi se javio u krizama kada je vladala glad. Masovno istrebljenje kitova u sjevernom dijelu Atlantskog oceana, prijetilo je opstanku Eskima na istočnoj obali. U Angmassaliku još živi starac, koji se sjeća zadnje velike krize krajem prošlog stoljeća, kada je jedan ulovljeni tuljan spasio od gladi cijelo naselje. Posebno poglavlje u životu Eskima su njihovi psi. Veliki su kao naši ovčari, vrlo su privrženi čovjeku i jako izdržljivi. Upotrebljavaju se još i danas, uglavnom zimi, kada je more zaleđeno. Ljeti, kada su besposleni, dobivaju hranu tek toliko da prežive. Interesantno je da Eskimi upotrebljavaju 11 pasa za vuču, a bijelci 12. Upregnu ih u saonice ili lepezasto, svakog posebno, ili u nizu parova. Za upravljanje zapregom upotrebljavaju 8-metarski bič od kože kojeg se psi jako plaše. Naravno, i za vožnju treba iskustva i mnogo vještine. Pseća zaprega je vrlo prikladna i na pogodnom terenu može proći dnevno mnogo kilometara po ledenom prostranstvu.

Grenland su posjetile mnoge ekspedicije. Bilo bi u ovom okviru nemoguće sve nabrojiti. Spomenut ćemo samo neke. Već u prošlom stoljeću 1818. John Ross, a 1822. W. Scoresby. Poznata je tragedija Greelyjeve ekspedicije. Godine 1888. prelazi Nansen nutarnji led. Od 1886. pokušava R. Peary doći na Sjeverni pol. To mu i uspijeva 1909. uz pomoć Eskima. E. Wymper 1872. organizira ekspediciju alpinističkih ambicija. U otkrivanju Grenlanda svakako je centralna figura Knut Rasmussen (1879—1933), sin pastora i Eskimke. Nakon studija u Kopenhagenu praktički cijeli život posvećuje Grenlandu i Eskimima. Danas slovi kao nacionalni heroj. Tijekom godina se broj ekspedicija povećao i danas zna biti na Grenlandu više ekspedicija istodobno.

U alpinističkom smislu istočni je Grenland mnogo interesantniji, jer se glavne planine nalaze na istočnoj obali, a ona je i daleko manje istražena i posjećivana. Najzanimljivije je područje sjeverno od Angmassalika, oko najvećeg vrha Grenlanda Gunnbjons fjelda, te Staunings Alpa u području Scoresbysunda.

Organizacija

Konkretnim pripremama pristupilo se u listopadu 1970. godine. Na proširenoj sjednici Komisije za alpinizam PSH određen je vođa ekspedicije s većim kompetencijama i odmah dvanaest kandidata, dok je definitivna ekipa određena kasnije. Dopunjena je literatura i pribavljene su informacije o samom cilju, tako da se već u početku dosta znalo o prirodi uspona, uvjetima i ostalim karakteristikama djelovanja ekspedicije. Znalo se da je uspon na sam Ingolfssjæld uglavnom u suhoj stijeni s dijelovima leda. Bilo je planirano da se u slučaju neuspjeha ili brzog uspjeha izvedu takove ture, koje zahtijevaju opremu za kretanje po ledu. Za slučaj prevelike količine plovećeg leda, koji bi onemogućio pristup s brodom ili čamcem, određena su i dva rezervna cilja u lakše pristupačnim područjima. S tako jasnim ciljem trebalo je detaljno razraditi sve potrebne predradnje i fiksirati ritam realizacije. Pripremanje ekspedicije je složeni posao i treba ga raspodijeliti što bolje. Ovdje bi dobro došao ekspedicijski odbor, ali kako ga međutim nije bilo, većina poslova otpala je na same sudionike ekspedicije uz nekoliko pojedinaca.

Kao prvo, za djelovanje na Grenlandu potrebna je dozvola danskog ministarstva za Grenland. Ona se traži uz predočenje cilja ekspedicije i načina rada. Ako ministarstvo procijeni da je plan realan, izdaje dozvolu uz uvjet da ekspedicija ima radio-stanicu za vezu s najbližom radio-službom i da je financijski osigurana kod nekog osiguravajućeg zavoda za akciju spasavanja u slučaju nesreće. Mi smo uspjeli takvu radio-stanicu posuditi, ali je bilo nemoguće izbjeći velikom iznosu za osiguranje, što čini značajnu stavku u troškovima ekspedicije.

U našim uvjetima najbolnja točka priprema bila je financiranje. Mogućnosti planinarske organizacije su premalene, pa je najveći dio izvora sredstava trebalo naći izvan nje. Kako nismo našli glavnog mecenu koji bi preuzeo pokroviteljstvo ili patronat nad ekspedicijom, bili smo prisiljeni ići u širinu, što oduzima mnogo vremena i zahtijeva mnogo posla. Drugi je problem bio redovito pristizanje novca, tempom koji zahtijeva realizacija priprema, a treći devizna sredstva, budući da su troškovi većim dijelom u stranoj valuti.

Prijevoz ljudi i opreme je dosta složen zbog nesigurnosti plovidbe po Arktičkom moru. Oprema je poslana mjesec dana ranije, početkom lipnja, i za nju je bilo potrebno imati ATA Carnet, kako ne bismo imali problema prilikom prijelaza državnih granica. Opremu treba dopremiti na vrijeme, budući da vozni red brodova od Kopenhagena do Grenlanda nije fiksiran, već se prilagođuje uvjetima plovidbe. Stroporske kutije s opremom i ostali dijelovi opreme većih dimenzija, upakirani su u veće drvene sanduke kako ne bi došlo do oštećenja materijala prilikom utovara i istovara s broda, kao i prilikom manipulacije u lukama. Sanduci su jasno označeni, tako da ih se lako nalazi u lučkom skladištu ili u sličnim prilikama. Naime, događalo se već ekspedicijama da im je bio dio materijala izgubljen ili oštećen, zbog čega se može ekspedicija naći pred velikim problemom. Zajedno s opremom putovao je brodom i jedan član ekipe koji je pazio na sav transport. Druga velika korist od njega bila je da na vrijeme iznajmi brod za daljnji transport iz Angmassalika do područja djelovanja ekspedicije. U Angmassaliku se mogu unajmiti veći brodovi, ali su oni jako skupi. Za udaljenosti do 200—250 km može se dobiti jeftinije motorne čamce koji su za tu priliku dovoljno dobri i, zahvaljujući spretnosti Eskima i njihovom iskustvu, dovoljno efikasni. Međutim, za to treba vremena, više dana, pa ekspedicija mnogo uštedi ako jedan član to obavi prije dolaska cijele ekipe.

Skučeni u minimalne financijske okvire morali smo paziti na svaki izdatak, prištedjeti u svakoj prilici iako to često zahtijeva veće napore i vrijeme. Tako je na primjer Rotovnik u Kopenhagenu animirao cijelu grupu Danaca da odu na Grenland, kako bismo kao veća grupa imali značajan popust na avionskom letu iz Danske do Grenlanda.

Osim navedenih organizacijskih priprema, postoji još čitav niz problema o kojima će biti riječi i na drugim mjestima ovog izvještaja.

Izbor ljudi

Sretan izbor ljudi za ekspediciju nesumnjivo je jedna od ključnih premisa za konačan uspjeh. To je međutim i vrlo kompleksan problem tim više što za tu svrhu nema dovoljno egzaktnih mjerila. Kod »HAEG 71« primijenjen je princip koji je, gledajući sada nakon ovog iskustva, vjerojatno bio najbolji. U samom početku bilo je izabrano dvanaest kandidata; svaki od njih bi mogao zadovoljiti kriterije za takvu ekspediciju. To znači da su svi penjači i da su fizički zdravi, što je osnovno. Uporedo s tim, odmah je određen i vođa ekspedicije s velikim pravima i punim ovlaštenjima kod određivanja momčadi. Prema iskustvima drugih ekspedicija bitno je da je ekipa jedinstvena, pa čak ako to ide na uštrb kvalitete. Naravno, treba pri tom paziti da se ne ode u drugu krajnost, jer potreban je ipak bar jedan navez najviše kvalitete.

Među svim kandidatima provedena je usmena konzultacija i mala anketa s pitanjima kao na primjer: koga bi najradije u navezu, kako bi on sastavio ekipu od sedmero ljudi, koga ne bi rado vidio u ekipi i tome slično. Treba također paziti da se unutar ekipe ne stvore neke grupe koje bi se možda sa svojim stavovima sukobljavale s namjerama vođe. Poznata su loša iskustva s međunarodnim ekspedicijama jer kad-tad dolazi do nacionalnog diferenciranja. Pa i kod ekspedicije iz jedne države često se javljaju razni oblici suparništva između članova iz različitih pokrajina. Kod nas bi se to možda moglo očekivati na nivou društava.

Mislim da se to može izbjeći ako je jezgro ekspedicije »klapa« u kojoj je međusobna ravnoteža potpuna. Ona se onda može nadopunjavati s kvalitetnim pojedincima bez obzira iz koje su sredine. Takav se pojedinac onda sasvim lako uklopi u tu jezgru. Kad bi u tu jezgru ušla jedna grupa, postojala bi latentna opasnost diferenciranja. Po svim tim osnovama odabiru se onda ljudi prema tipu ekspedicije. U ekspediciji našeg tipa, tj. od 6—8 članova, nužno su bila potrebna dva naveza maksimalne kvalitete, sposobna za najteže uspone.

Ostali članovi moraju biti također penjači, fizički zdravi, koji se dobro uklapaju u cijelu grupu i posjeduju niz dodatnih kvaliteta i sposobnosti također nužnih za cjelokupan uspjeh ekspedicije. Mi smo npr. morali imati radio-stanicu pa je bilo važno da imamo dvojicu koji mogu i znaju baratati s njom, za što je, uz ostalo, potrebno i znanje engleskog jezika. Očenoito, znanje nekog svjetskog jezika nekog člana dobro dolazi svakoj ekspediciji. Poznavanje foto-tehnike, sposobnost snalaženja, npr. ugovaranje prenoza materijala, znanje pripremanja jela, duhovitost u društvu pa sve do najmanjih sitnica, sve to čini važne komponente kod svakog pojedinog sudionika ekspedicije. Iskustvo iz Gorske službe spasavanja također je vrlo korisno.

Zanimljivo je da očenoito u stručnoj literaturi o ekspedicijama prevladava mišljenje da ne postoji gornja starosna granica za članove, ali da donja ne bi smjela biti ispod 25 godina. Međutim, u našoj ekspediciji čak četvorica su bili ispod te granice, a naša iskustva s njima su dobra. Nesumnjivo da su ljudi iznad te dobne granice staloženiji i iskusniji, ali entuzijazam mladosti to nadoknađuje što je došlo do izražaja naročito u našim uvjetima.

Treba istaknuti da je važan moment kod izbora mjesto boravka kandidata. U uvjetima, kada praktički organizaciju sprovode sami članovi, veliki je hendikep ekspedicije ako su pojedinci iz drugih gradova, jer oni manje mogu sudjelovati u organizacijskim pripremama zbog geografske udaljenosti. Mi smo imali sreću da je jedan takav član u Kopenhagenu mogao obaviti dio posla, ali je drugi u Splitu bio besposlen, tako da su ostala petorica praktički morala obavljati sav posao. Bojim se da, sve dok sudionici ekspedicije sami obavljaju većinu poslova oko organizacije, moraju nužno biti većim dijelom iz istog mjesta, jer je u takvom načinu rada praktički nemoguće dio poslova prebaciti u drugo mjesto. Tek kad većinu poslova bude obavljalo neko organizacijsko tijelo (npr. ekspedicijski odbor), izgubit će na važnosti ovaj problem.

Trening

U našem slučaju provodili smo trening po pravilu: što manje zajedničkih treninga. Bilo ih je samo nekoliko, ali obaveznih i s unaprijed fiksnim datumima. Prvi je bio na Kloklu od 27. studenog do 2. prosinca 1970. Cilj je bio penjanje i detaljni dogovori. Krajem prosinca napravljena je tura na Sljemen s bivakom u zimskim uvjetima. Glavni cilj je bio isprobavanje opreme. Poslije ovog treninga definitivno je utvrđena lista potrebnog materijala za baznu i osobnu opremu. Kasniji treninzi su služili samo za korekciju ovih zaključaka. Ovdje se počelo i s jelovnikom. Slijedeći trening je bio ustvari najvažniji: desetodnevna tura po Velebitu, uz osobite vremenske prilike (niska temperatura od minus 18 stupnjeva i vjetar od 150 km/sat) bila je ekspediciji najkorisnija. Bio je to i »psihološki« trening. Tu je odlučeno da se kuha i spava po navezima. Hranili smo se dosljedno prema predloženom jelovniku. Kasnije je ovaj jelovnik samo korigiran. Slično je bilo i s opremom. Početkom proljeća išli smo u Julijske Alpe na penjanje u Triglavsku stijenu. Zbog loših vremenskih uvjeta uspjeh nije bio potpun, ali smo ipak tom prilikom već imali definitivni popis hrane, opreme i mnogih drugih stvari do detalja. Više treninga nije bilo, osim u lipnju mjesecu, kada su treninzi bili gotovo isključivo kondicijskog karaktera. Ostalo je bilo prepušteno svakom pojedincu s preporukom da se sprema kao za jednu sezonu s mnogo ambicija. Tako je npr. ispenjan prvenstveni smjer VI stupnja u Aniću kuku. Svi kandidati su tako bili solidno u penjačkoj i ostaloj kondiciji, ali optimum nije postignut zbog velikog angažiranja pri organizaciji ekspedicije. To je velik problem s kojim slijedeće ekspedicije trebaju ozbiljno računati.

Oprema

Za uspješno djelovanje u planinama dobra je oprema bitna pretpostavka. Međutim, s njenom nabavkom i kompletiranjem smo imali mnogo problema i teškoća uslijed niza otežavajućih momenata. Kao prvo oprema je vrlo skupa, a veći dio ne može se kod nas nabaviti. Planinarski savez nema svoje oružarstvo, a posuditi penjačku opremu od alpinističkih odsjeka značilo bi onemogućiti njihovo djelovanje tijekom ljetne sezone. Sudionici ekspedicije osobno imali su samo dio opreme i to uglavnom dotrajale, tako da smo praktički sve morali nabaviti. Pri tome nam je bitno pomogla Gorska služba spasavanja stanice Zagreb, a njen pročelnik Ismet Baljić se posebno angažirao u toj realizaciji. Na taj je način nabavljena uglavnom penjačka oprema: užeta, sponke, klinovi itd. u vrijednosti od gotovo milijun starih dinara. Tu nam je opremu Stanica posudila bez obeštećenja.

Osobnu opremu sudionici su nabavljali sami u vrijednosti 200—300 tisuća starih dinara po čovjeku. Od »Jugoplastike« — Split dobili smo sintetičnog materijala. Od njega smo napravili dio odjeće, koja je dobro služila svrsi. Još neke dijelove opreme smo sami radili (npr. nosače) ili kupili kao ekspedicija, a ostalo smo posudili. Za opremu smo izradili detaljan popis i njega smo se strogo držali. Evo tog popisa!

OSOBNJA OPREMA (broj komada ili pari po čovjeku): vunena kapa, ledenjačke naočale 2, potkošulja 2, košulja 2, duge i kratke gaće 4, vunene čarape 3, gamaše 1, cipele 1, gumene čizme 1, džemper 2, veston 1, rukavice (razne) 3, vjetrovka 1, navlačna vjetrovka 1, penjačke hlače 1, navlačne hlače 1, obične hlače 1, vreća za spavanje, navlačna vreća za spavanje, stiropor prostirka i još niz sitnijih stvari uobičajenih za ovakve prilike kao što su astrofolija, čuturica, svijeća, krema za lice, sprej za cipele, manji pribor za prvu pomoć, notes s pisaljkom, rupčići itd.

OSOBNJA PENJAČKA OPREMA: penjačka kaciga 1, cepin 1, dereze 1 par, kladivo 1, prsni pojas 1, zamke 3, penjačka naprtnjača 1, skije i štapovi 1 par, lavinska vrpca 1, nosač s vrećom 1, krzna za skije 1 par.

ZAJEDNIČKI PENJAČKI MATERIJAL: pomoćno uže 300—170 m, penjačko uže 40 m 4 kom., penjačko uže 80 m 2 kom., zamke 30 m, ledni klinovi raznih vrsta 65, obični klinovi raznih vrsta 160, drveni klinovi 20, ekspanzivni klinovi 20, svrdla 3, sponke 100, sponke s maticom 30, alum. klupice 2, ledni bodeži 4, bivak vreće 3, stremeni 10, samopodizač 4, rezervni cepin, dereze i sitniji pribor.

ZAJEDNIČKI LOGORSKI MATERIJAL: bazni šator 1, šatori dvojci 4, puška (posuđena u Angmassalik), zastavice za oznaku puteva, alat za popravke na opremi, ostali sitniji inventar uobičajan za logore.

Osim ove opreme u Švedskoj smo nabavili pulkove (laponske saonice). Ekspedicija je bila tako zamišljena da će penjači u slučaju nemogućnosti uspona na Ingolfssjæld pokušati više u unutrašnjosti, pa bi u tom slučaju takve saonice bile nužne. Duge su oko 2 metra, vuku ih jedan ili dva čovjeka, a na njih stane oko 100 kilograma opreme. Zbog uspješnog djelovanja u blizini fjorda koristili smo ih tek na turi po Thank God ledenjaku.

ČAMAC. Iskustvo je drugih ekspedicija, a sada to možemo potvrditi, da je vrlo korisno imati čamac s motorom. Naime, obala Grenlanda je tako strma da je praktički nemoguće prelaziti iz jedne doline u drugu pa je za pokretljivost ekipe u takvom području nužno pomorsko prevozno sredstvo. Naravno, to vrijedi u ovom dijelu Grenlanda samo za 2—3 ljetna mjeseca, dok more nije sasvim zaleđeno. Imali smo gumeni čamac 5 metara dužine, nosivosti do tisuću kilograma s priborom, sa 7 komora za punjenje i kao takav bio je vrlo uporabljiv u tim uvjetima. Za čamac smo imali motor British Seagull od 4—5 KS, koji smo dobili od trgovačke tvrtke Kozulić iz Trsta. Iako je spor, vrlo je siguran. Goriva smo imali ne samo za plovidbu po fjordu, nego i za eventualni povratak do prvog eskimskog naselja u slučaju nepredviđenih teškoća.

Ekspedicijska dozvola je uvjetovana radio primopredajnikom za vezu s Angmassalikom. Od GTO-tehničkog ureda za Grenland dobili smo radnu frekvenciju. Budući da ni jedan sudionik nije bio radio-operater, trebao nam je uređaj s mogućnošću «fone» rada. Bio je upotrebljen američki KV PP ANGRC 9, posuđen od Armijskog školskog centra u Zagrebu. Sa žičanom antenom na morskoj obali dugačkom oko 70 m, bio je ostvaren zadovoljavajući kontakt s Angmassalikom. Naša iskustva s uređajem i načinom rada su dobra, ali je ova stanica zbog svoje težine neprikladna za ekspediciju s dugačkim pristupnim maršem.

Imali smo i Voki-toki primopredajnik (3 komada 500 m V i 2 komada 200 m V) za internu komunikaciju ekspedicije. Dali su dobre rezultate u održavanju veze, s razumljivim ograničenjima reljefa. Prilično su osjetljivi na vlagu, udarce, grubi transport i sl. Posudila ih je zagrebačka stanica GSS-a.

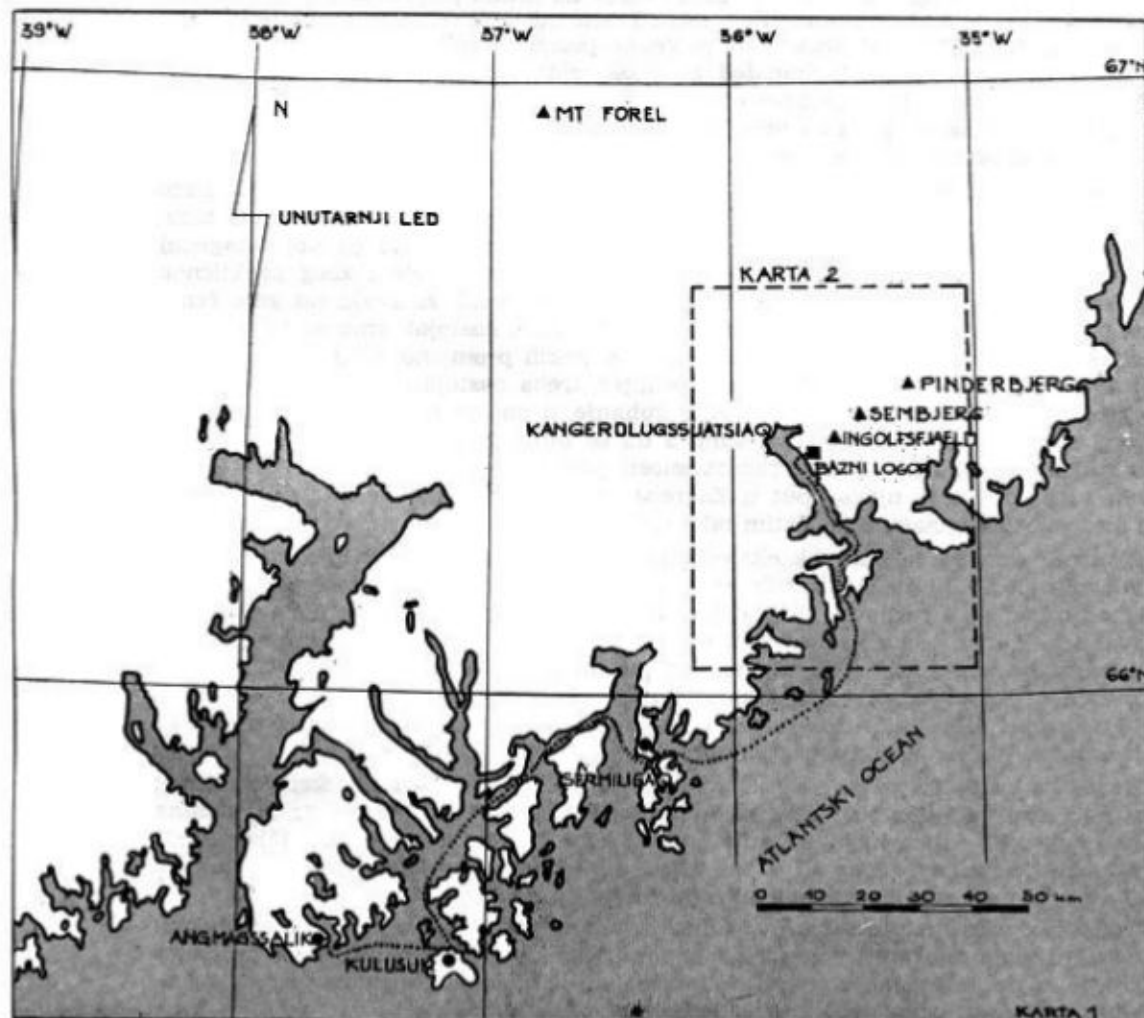
FOTO-OPREMA. Članovi ekspedicije su imali vlastite fotoaparate i to svaki bar jedan formata 24×36 mm, a dvojica 2 aparata drugih sistema, modela i kvalitete. Nekoliko fotoaparata su imali iste navoje na objektivu, što je pružilo mogućnost korištenja objektivu među pojedinim sudionicima. Aparat formata 6×6 cm se za ovakvu priliku pokazao kao preglomazan. Mi smo ga imali, ali ga zbog nepodnošljivosti nismo upotrebljavali izvan baznog logora. Mislimo da je manji format sasvim dostatan za sve fotografske potrebe i obveze ekspedicije.

Tvornica filmova i fotomaterijala »Fotokemika« iz Zagreba snabdijela je ekspediciju slijedećim materijalom: preobratni color film RD 17 135/36 40 ASA 70 komada, preobratni color film 120 15 kom., c/b KB 17 135/36 30 kom. i c/b 120 15 kom. Ekspozirano je oko 90% materijala. Bilo ga je dovoljno, osim RD 17 135/36 kojeg bismo mogli potrošiti i 100 komada. Kolor film je obrađen u laboratoriju Fotokemike i, po našem mišljenju, dao je odlične rezultate. Ekspozicija je kod 40 ASA varirala oko 125/8—125/8—11. Film je transportiran u sanducima od stiropora, ali su temperaturne amplitude ipak bile velike.

KINO KAMERA 16 mm. Posredstvom sportske redakcije, RTV Zagreb nam je posudila kino kameru Bolex Paillard H 16, Refleks, s tri objektiva, oko 1500 m filma Agfa Gevaert 8,60 (64 ASA) i manju količinu istog materijala od 320 ASA. Snimljen je film, koji nesumnjivo predstavlja dragocjeni dokument, ali valja napomenuti da članovi dosta vremena gube na snimanju. Upotrebom zoom objektiva gubilo bi se još i više, pa su za ekspedicije praktičnije manje kamere, iako kasnije takav film ima manju mogućnost prikazivanja.

POLAROID FOTOAPARAT. Za potrebe izviđanja ekspedicija je nabavila najjeftiniji model polaroid-fotoaparata (tip Swinger). Aparat je jeftin i lagan, pa iako mu je film dosta skup, pokazao se kao vrlo koristan rekvizit.

SANITETSKI MATERIJAL. Svaki član ekipe je imao uvijek sa sobom malu priručnu apoteku s prvim zavojem, tabletama protiv bolova i sl. Sa sobom nismo ponijeli mnogo i raznovrsnih lijekova, budući da nismo imali liječnika. Većina sudionika bili su pripadnici Gorske službe spasavanja, pa je tako, uz savjete liječnika, i napravljen izbor medikamenata. Imali smo dosta udloga i zavoja za slučaj potrebe. Svi su članovi bili prije polaska na detaljnom liječničkom pregledu, pa nam je to bila bar donekle garancija da se na putu ne će pojaviti neka nenadana bolest. I zbilja, na cijelom putu nismo imali s time u vezi nikakvih problema, ali mislimo da je velika prednost ako ekspedicija ima liječnika, koji može intervenirati u slučaju potrebe, a što kod ekspedicija nije rijedak slučaj. Međutim, treba napomenuti da je priličan »luksuz« ako u malobrojnoj ekspediciji liječnik nije i alpinist, tj. ravnopravan sudionik s ostalim članovima ekspedicije.

Hrana

Izbor hrane i dobar jelovnik su jedan od najbitnijih faktora za pravilno održavanje životnih potreba sudionika ekspedicije i za konačan uspjeh. Pri tom hrana mora biti što kaloričnija, raznovrsnija, ali i što lakša. Mora sadržavati sve potrebne sastojke: bjelancevine, ugljikohidrate, masti i vitamine. Zatim treba paziti na ambalažu, da bude što čvršća, praktičnija, ali i što lakša. Treba paziti da tu hranu svi rado jedu i po mogućnosti da su je često konzumirali tj. da su priviknuti na takvu hranu. Iz tablice hrane izbačeno je sve što netko od sudionika izrazito ne voli jesti, a moglo se zamijeniti s adekvatnim artiklom. Konačna tablica sadržavala je sve potrebne sastojke i u jednodnevnom obroku po čovjeku bilo je oko 4000 kalorija. U našim zajedničkim treninzima pazili smo da imamo hranu točno po jelovniku i da ju tako konzumiramo. S vremenom smo tablicu hrane nešto korigirali, najviše time što smo pojačali dnevne obroke na prosječno 4500 kalorija, koliko smo imali na Grenlandu.

Brojčano veće ekspedicije redovito zadužuju nekog sudionika za ulogu kuhara, što si mi nismo mogli priuštiti. Odlučili smo se da hranu pripremaju navezi samostalno. Svaki je imao porciju, žlicu, nož i lončić od $\frac{1}{2}$ litre, a od zajedničkog pribora još jedan Papenov lonac s dvije velike posude. Uzeli smo ga prvenstveno s namjerom da u njemu topimo led za cijelu ekipu. Međutim, kako smo uvijek našli tekuće vode, nismo ga upotrebljavali za tu svrhu već samo u prilikama kada bismo bili svi na okupu u baznom logoru i kuhali juhu ili čaj za sve. S tim rješenjem, da navezi kuhaju nezavisno, imamo dobro iskustvo.

Hranu smo većim dijelom dobili na poklon ili radi reklame. Kako pri tom nismo dobili sve potrebno po našim tablicama, jedan dio hrane smo kupili. I pri tome smo tablicu nešto korigirali. Manji dio smo kupili u inozemstvu (u Kopenhagenu) kao npr. dehidrirani kruh i margarin, pogodan za te uvjete i zbog praktičnog pakovanja. Tek kad smo imali detaljan plan puta i znali za svaki sat gdje ćemo se nalaziti, sastavili smo detaljan jelovnik. Međutim, nastojali smo ga tako sastaviti da bismo mogli i improvizirati u slučaju nekih promjena, s čime kod takvog puta uvijek treba računati. Tako, na primjer, treba nastojati da bude više toplih obroka, ali ako prilike ne bi dozvolile kuhanje, a ono je bilo u planu, onda smo topli obrok mogli promijeniti u suhi, a da se bitno jelovnik ne poremeti. To je bilo dosta komplicirano zbog raznovrsnosti putovanja. Tako smo priredili jelovnik za Lukatelu za njegov put iz Zagreba, boravak u Kopenhagenu, put brodom i boravak u Angmassaliku. Zatim tako slično za sve ostale.

Planirali smo da će boravak ekspedicije na terenu trajati četiri tjedna, pa smo jelovnik podijelili na 14 turnih dana i na 14 baznih. Za svaku vrst jelovnika smo sastavili pet raznovrsnih menija, tako da se istovrsnost hrane ponavljala tek svaki treći dan, odnosno, uzevši u obzir oba jelovnika, približno tek svakih šest dana. U principu bazni jelovnik se sastojao od tri topla obroka, s oko četiri litre tekućine. Hrana je bila jača i kaloričnija, s 4500 do 5000 kalorija, a teška oko 1500 grama. Kao primjer donosimo jedan od tih menija za jednog čovjeka za jedan dan (težina izražena u gramima):

Doručak: kruh 50, pašteta 50, salama 100, mlijeko i kava 5 dcl, šećer 30 grama; ručak: kruh 50, juha 500, palenta $\frac{1}{4}$ kutije, šunka $\frac{1}{2}$ konzerve, ajvar 50, slanina 100, keksi 50, šalica kave instant; večera: kruh 50, tunj s povrćem 1 konz., sir 150, čaj 2 vrećice, šećer 50, slani keksi 150 grama; uz to za piće napitaka s C-vitaminom i raznih koncentrata sokova 100 grama.

Turni jelovnik imao je samo dva topla obroka, u jutro i na večer, dok se tijekom dana uzimala ona vrst hrane, koja je praktična za nošenje u džepu ili sl. Kalorija je imala nešto manje nego bazna hrana, ali je bila znatno lakša i vagala u prosjeku tek nešto iznad 1000 grama. Primjer:

Doručak: kruh 50, čaj 2 vrećice, šećer 50, mesni doručak 100; ručak: čokolada 200, datule ½ paketa; večera: kruh 50, juha 500, salama 150, Maggi pire ½ kutije i kombo kocke 2 komada. Piće: napitak od 200 grama šećera i C vitamina.

Osim ovog jelovnika imali smo još nešto hrane (teške konzerve raznih vrsta, kompote i sl.) koja nam je služila kao nadopuna, ali samo tamo kada to nije zahtijevalo duže nošenje. Mi smo imali bazni logor na obali, pa smo je mogli koristiti, ali da je bazni logor bio dalje od obale, tu tešku hranu bismo ostavili. Ona nam je dobro došla naročito u pogledu raznih kompota za kojima se osjeća velika potreba. Za slučaj nečeg nepredviđenog, imali smo u rezervi turne hrane za osam dana. Nju smo čuvali sve dok se nismo vratili u Angmassalik. Za povratak smo opet imali razrađeni jelovnik po pojedinim danima, već prema prilikama u kakvim smo se našli. Međutim, tog planiranog jelovnika smo se strogo držali sve do pred povratak iz našeg fjorda u Angmassalik, a dalje smo improvizirali prehranu od preostale hrane, a te je bilo dosta. Naime sve zajedno uzevši imali smo dovoljno bogat jelovnik i kada se neki dan ne bi neki dio planirane hrane potrošio, onda bismo to spremali.

U dolje navedenom popisu hrane sadržani su svi artikli koji su bili korišteni na ekspediciji od polaska iz Zagreba do povratka. U prvom stupcu je naznačena ukupno uzeta količina, a u drugom upotrebljena količina hrane od odlaska do povratka u Angmassalik. Razlika se sastoji od hrane koja je potrošena tijekom ostalog putovanja ili boravaka na raznim mjestima, zatim rezervna, neiskorištena, poklonjena, pokvarena hrana i sl. Težina je izražena u gramima.

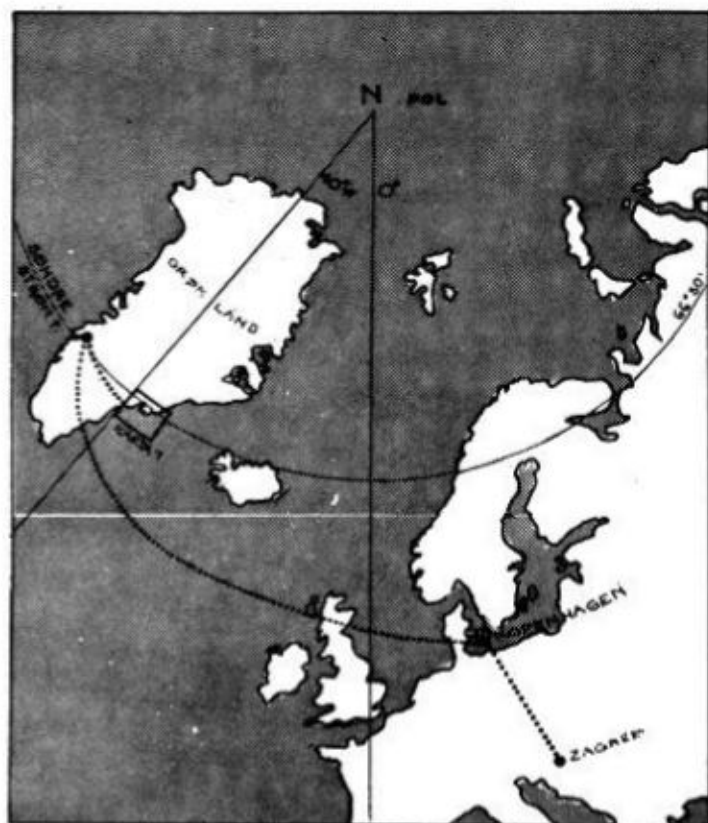
Marmelada	3700	2300
Čaj	598 vrećica	300 vrećica
Čokolada	1000 instanta	1000 instanta
Šećer	21000	14000
Kakao (instant)	25000	15000
Kava (instant)	1000	1000
Kombo kocke	2000	2000
Nugat kocke	21300	16000
Palenta	4000	2000
Tjestenina	6 kutija	4 kutija
Rajčica (konz.)	2000	1000
Suhe smokve	6 tuba	6 tuba
Dehidrirani grah	1800	1000
Maggi pire	4 kutije	13 kutije
Tunj s povrćem	24 kutije	54 konz.
Kruh	68 konz.	24000
Juhe	32760	70 vrećica
Slanina	98 vrećica	3200
Salama	4900	3500
Topljeni sir	3500	1200
Sir trapist	2750	18000
Mesni doručak	29500	23 konz.
Kulen	35 konz.	3500
Srijemska kob.	3500	10900
Koncentrat juhe	13000	100
Puding	1000	4 vrećica
Datule	12 vrećica	2600
Sok	3400	1 litra
Lješnjaci	3 litre	1000
Konz. s mesom	2850	
Konz. hamburger s graškom	10 kom.	1600
Kikiriki	3200	4000
Groždice	4700	1200
Laks kare	2600	1800
Budola	2400	3500
Ajvar	3500	1800
Pašteta	1800	2700
Mak	3400	
Margarin	1500	3500
Cedevita	4500	9 boca
C-vitamin	9 boca	200 tbl.
Razni kompoti konz.)	200 tbl.	10 konz.
Šani keksi	10 konz.	400
Complan	400	3 kom.
Veda 80	14 kom.	6 pak.
Šunka	10 pak.	3150
Sirna (konz.)	3150	1600
Kusani odresci (konz.)	1600	2000
Šimjski paprikaš	2000	2000
Plnjene paprike (konz.)	2000	2400
Aloert keksi	2400	5000
	5500	

Iako smo pri izboru pazili na pokvarljivost hrane, ipak je manji dio postao neupotrebljiv. Tako nam je propao sav luk, sir je imao površinski sloj plijesni, ali je bio dobar, dok je pola topljenog sira propalo. Zanimljivo je da nam je propalo $\frac{2}{3}$ koncentrata soka.

U Kopenhagenu je nabavljen vrlo kvalitetan kruh (Rugbrod). To je crni kruh, krupnog zrna, dehidriran, malo neobičnog okusa, pa ga neki nisu baš voljeli, ali je za ovakve prilike bio vrlo upotrebljiv. Mlijeko u prahu, koje smo našli od engleske ekspedicije iz 1968. g. bilo je odlično i vrlo praktično, budući da se može prirediti i u hladnoj vodi, a ne nastaju grudice. Uz to ima praktično i lagano pakovanje. Sećera smo uzeli nešto premalo, dok smo kod suhomesnate robe dobro pogodili količinu, samo je slanine bilo previše, jer ju je samu teško bilo jesti. Palente je bilo malo, a Maggi pirea je trebalo uzeti mnogo više. Ambalaža je dobra, ali bez kartonske kutije. Juha je bila odlična, vrlo dobra ambalaža i dobro pogodojena količina, jedino je trebalo uzeti više vrsta. Ajvar odličan, bilo ga je premalo, ambalaža loša i vrlo teška. Danski margarin vrlo ukusan i dobar pakung. C-vitamina je bilo malo, jer je vrlo koristan, a pakovanje praktično. Cedevita je odlična. Mogli smo konzumirati mnogo veće količine, ali je pakovanje vrlo teško i nepraktično. Pašteta po količini i okusu dobra, ali ima malo kalorija. Kava instant je vrlo dobra i trebalo bi je pakovati poput čaja. Tunj s povrćem je dobar i količina pogodojena. Čokoladu smo često topili i kuhali u vodi, što je jako pitko i zasitno, dok se jesti može samo ona s lešnjakom ili sl. Imali smo je previše. Velika je šteta da su kompoti previše teški. Trebalo je nabaviti dehidrirano voće.

Prema našim mogućnostima izbora, općenito uzevši, izbor hrane bio je zadovoljavajući, a također i količina. Inače treba nastojati pakirati što je moguće više u vakuum pakovanju, za navez, po danu.

Svaki navez je imao po jedno plinsko kuhalo s kartušom za tri dana. Ta kuhala su dobra i praktična, ali su osjetljiva na vjetar i niske temperature. Osim njih smo imali nekoliko petrolejskih kuhala s 20 litara petroleja kao rezervu, ali smo ih ipak koristili u baznom logoru.

Smjer puta ekspedicije od Zagreba do Grenlanda. Karta 1 se nalazi na 13. stranici.

Uspon na vrh »Ana Klasine«

Dnevnik ekspedicije

U zamišljenoj organizaciji transporta do Grenlanda od posebne je bilo važnosti pravovremeno slanje materijala pa je zbog toga već 1. lipnja krenuo Hrvoje Lukatela, kao prethodnica ekspedicije, iz Zagreba prema Kopenhagenu, odnosno Grenlandu. Krenuo je s kombijem punim materijala, a s njim je bio Nikola Aleksić koji je doveo kombi natrag iz Kopenhagena. Još prije toga je Ismet Bajlić organizirao i nabavio ostatak opreme, uglavnom penjački materijal, u Austriji i Njemačkoj, pa je tako oprema bila posve kompletirana.

U Kopenhagenu su Lukatela i Rotovnik sredili i definitivno razvrstali materijal kojeg je bilo ukupno oko jedna tona. Uglavnom je bio smješten u stiroporske kutije nabavljene u Kopenhagenu, a kutije su zatim zapakirali u šest većih drvenih sanduka dovoljno čvrstih da podnesu razna manipuliranja u transportu do Grenlanda.

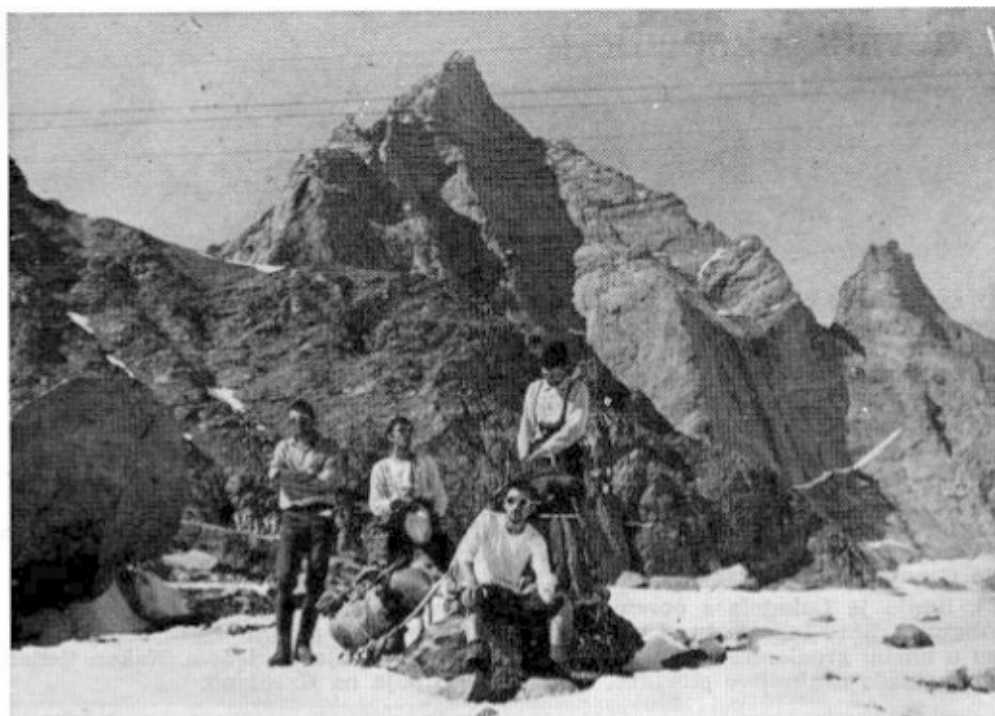
24. lipnja je Lukatela s opremom krenuo brodom iz luke Kopenhagena prema Angmassalik. Iako je brod bio građen za plovidbu u polarnim krajevima, imali su u blizini grenlandske obale dosta poteškoća s plivajućim ledom. Nakon tjedan dana, inače zanimljive plovidbe, stigli su 30. lipnja na Grenland.

Lukatela je imao oko deset dana vremena da uredi niz stvari do dolaska ostalih članova ekspedicije, kako svi zajedno ne bi gubili mnogo vremena. Najvažnija zadaća bila mu je da osigura prijevoz brodom do Kangerdlugsvatsiaq fjorda. Budući da u to vrijeme nije namjeravao ploviti na sjever ni jedan brod, moralo se posebno unajmiti brod koji bi išao dva puta do našeg fjorda i natrag. Iznajmljivanje broda malo većih dimenzija je veoma skupo, pa se Lukatela odlučio za dva manja od po 6 metara. To su čamci koje Eskimi koriste za lov i ribolov. Prilično su brzi, opremljeni solidnim motorom, imaju zaštitnu košaru za propeler, a ojačani su s limom. Otežana plovidba po moru s dosta santi je glavni uzrok da je istočna obala Grenlanda relativno slabo posjećena. Ekspedicije nisu nikad sigurne hoće li stići u područje željenog cilja bez obzira na dimenzije broda, a što je još opasnije, nisu ni sigurne hoće li brod moći doći po njih. Ako se naime nagomila led i vjetar s pučine potisne sante prema obali, tada je potpuno onemogućena svaka plovidba uz obalu. Mi smo sa santama imali sreću pa za vrijeme plovidbe nije bilo većih poteškoća. S radio-operaterom iz Angmassalika utanačio je Lukatela vezu s našim radio-uređajem i ta je veza cijelo vrijeme dobro funkcionirala. Za ekspediciju je bilo vrlo korisno dobivanje meteoroloških izvještaja i prognoza jer smo znali iz izvještaja prijašnjih ekspedicija da je vrijeme u području našeg cilja vrlo nestabilno.

Kad su ostali članovi ekspedicije došli na Grenland avionom, bilo je već sve uređeno tako da je ekspedicija, ne gubeći dragocjenog vremena, odmah krenula na sjever.

Definitivan polazak iz Zagreba bio je **7. srpnja** s Kaptola u 9 sati ujutro. S kombijem su krenuli ing. Jerko Kirigin, Branko Šeparović, Nenad Čulić, Vladimir Mesarić i Marijan Čepelak. Uz rodbinu i prijatelje na polasku su bili prisutni i novinari zagrebačkih listova i fotoreporter RTV. Po lijepom vremenu i bez problema putovali smo kombijem Planinarskog saveza Hrvatske preko Austrije, SR Njemačke i stigli u Kopenhagen **9. srpnja** poslije podne. Susreli smo se sa šestim članom ekipe, Dolfijem Rotovnikom, kod kojeg smo spavali do odlaska dalje na Grenland. Dobili smo u Kopenhagenu telegram od Lukatele u kojem nas je izvijestio o cijeni iznajmljenih brodova. Odgovorili smo mu da je sve u redu i da se susrećemo prema dogovoru u Kulusuku. Iste večeri imali smo prijateljski susret s članovima Dansk Bjerg Kluba.

Jurišna četvorka pod Ingolfsfjældom
Desni brid nazvan je »Hrvatski greben«

Iskreavanje u Kangerdlugsvatsjaq fjordu

10. srpnja koristimo za popunjavanje osobne opreme zbog čega putujemo u Švedsku gdje smo usput posjetili penjački vrtić danskih alpinista u Kulenu. Ostatak dana smo spremali opremu i potpisivali razglednice.

11. srpnja koristimo za odmor uz kupanje i orijentaciono trčanje sjeverno od Kopenhagena.

12. srpnja polazimo avionom SAS-a iz Kopenhagena do Sondre Stromfjorda. Među putnicima je i 18 danskih planinara koji su išli u okolicu Angmassalika. Let je bio ugodan, trajao je 4 sata. Usput smo vidjeli Island, ali zbog naoblake nismo vidjeli područje našeg cilja na istočnoj obali Grenlanda. Prije spuštanja u Sondre Stromfjord vidi se razvedena zapadna obala Grenlanda gdje je dosta široko područje bez leda, a na pučini nema mnogo plovećeg leda.

Spuštamo se na međunarodni aerodrom, najveći na Grenlandu gdje je ujedno i američka vojna baza. Zbog razlike u vremenu i kasnog nastupanja noći koristimo slobodno vrijeme za obilazak obližnjih terena, travnatih brda. Sondre Stromfjord se nalazi na kraju dugog i uskog fjorda 200 kilometara daleko od morske pučine i samo nekoliko sati hoda od ruba unutrašnjeg leda. Vidjeli smo jednog soba. Premda je bilo tmurno vrijeme dočekali su nas veliki rojevi komaraca koji su bili stalno prisutni za vrijeme cijelog našeg boravka na Grenlandu. Nakon spavanja u hotelu krenuli smo sutradan lokalnim četvoromotorcem preko unutarnjeg leda do Kulusuka, malog aerodroma na otočiću desetak kilometara udaljenom od Angmassalika. To je mali aerodrom sa zemljanom pistom koju upotrebljavaju i Amerikanci za svoju bazu. Većinu putnika dočekali su crveni brodići koji prevoze putnike u Angmassalik i okolne zaseoke. Mi smo ostali par sati nestrpljivo čekajući Lukatelu koji je uskoro doplovio s dva unajmljena čamca. Njihovi vlasnici koriste ih za lov na tuljane i sl. pa su bijele boje. Iako

nam je prvi dojam bio da su premaleni i nesigurni, pokazali su se ti čamci izvanrednim u plovidbi oko santi leda. Sva naša oprema smještena je na ta dva čamca. Mi smo se ukrcali zajedno s našom osobnom opremom koju smo imali sa sobom. Vođa tog malog konvoja bi je Eskim Aron Davidsen, učitelj iz Angmasalika, a imao je dva pomoćnika. Oni govore samo grenlandski, osim Arona koji natuca danski. Bez Rotovnikovog znanja danskog teško bismo se sporazumijevali.

Iz Kulusuka smo krenuli prema našem cilju u Kangerdlugsvatsiaq fjordu po lijepom vremenu; vožnja je bila ugodna i, zahvaljujući vještini i iskustvu Grenlandana, nije bilo posebnih problema iako je bilo dosta leda. Na pola puta u Sermiligaku stali smo na jedan sat gdje nam se pridružio i četvrti Eskim koji je već bio u području Kangerdlugsvatsiaq fjorda pa nam je služio kao vodič. Ovaj kratak boravak ovdje bio je posebno zanimljiv jer je u Sermiligaku, premda imaju evropske kućice, još u dobroj mjeri sačuvana tradicija eskimskog života, ukoliko se još o »eskimskom životu« može uopće i govoriti. Selo od nekoliko stotina stanovnika je sada, ljeti, jako prljavo, između kućica su privezani polugladni psi. Kad netko od mještana ulovi tuljana, svi psi jako zavijaju i trgaju se s lanca, ali je čudno da oni koji su već pobjegli i slobodno hodaju ne prilaze blizu mjesta gdje se tuljan razrezuje. Takvo ponašanje je vjerojatno posljedica grube dresure tih pasa. Samo posve mladi psi usuđuju se doći blizu, a tjeraju ih zatim gađajući ih kamenjem veličine njihove glave. Nakon što glad nadvlada bol, vraćaju se opet i to se ponavlja sve dok ne nauče da ne smiju blizu. Dosta pasa ima povezane noge i dio vrata. Na taj način im brže zacijeljuju rane dobivene na oštrom ledu.

Uspon na Ingolsfjæld

Mausi-fjeld (2150 m) s logorom u podnožju

Selo je puno djece obučene na eskimski način. Djevojaka i mladića gotovo da i nema jer su otišli uglavnom na zapadnu obalu, a neki i u Dansku na školovanje. Muškarci su svi odreda lovci i ribolovci, ali bez pomoći danske države njihov ulov ne bi bio dovoljan za egzistenciju mnogobrojne obitelji.

Poslije Sermiligaka vozili smo se po otvorenom moru »po noći« koja je dovoljno svijetla na toj geografskoj širini da se može snimati. Zbog vrlo hladnog mora i plivajućeg leda bilo je dosta studeno. Nakon 25 sati vožnje došli smo do Kangerdlugsvatsiaq fjorda. Na srednjem dijelu fjorda bilo je toliko leda da su Eskimi htjeli odustati od daljnje plovidbe čime bi nam uveliko otežali pristup našem cilju. Uz nagovaranje i opreznu vožnju među mnogobrojnim santama stigli smo ipak do obale doline iz koje smo planirali uspon.

14. srpnja prije podne smo se iskricali. Nakon kraćeg zadržavanja Eskimi su krenuli natrag s nekoliko pisama upućenih u Jugoslaviju. Vrijeme je bilo lijepo, gotovo idealno. Rekli su nam da je ova godina u meteorološkom smislu povoljna.

No, poučeni iskustvom, nismo htjeli gubiti ni jedan sat, bojeći se iznenadne promjene vremena.

Odmah smo započeli sa sortiranjem i sređivanjem materijala te podizanjem baznog logora. Uporedo s tim, u međuvremenu su Čulić i Kirigin krenuli u izviđanje Ingolsfjaelda s južne strane. Sa sobom su ponijeli bazni šator i dio opreme s ciljem da na pogodnom mjestu postave logor I. Imali su i polaroid kameru koja se pokazala izvanredna za izviđanje. Lagana je, a pomoću njenih fotografija, odmah gotovih, mnogo je lakše u dogovoru s ostalima donijeti kasnije odluke o smjeru uspona.

Zahvaljujući činjenici da noći praktički nema, koristili su gotovo svaki sat forsirajući stalno uspon u strahu od promjene vremena. Izvidili su zapadni prilaz vrhu koji u početku i ne bi bio težak, a kasnije bi se išlo po rascjepkanom grebenu. Ovaj se dio i ne može precizno orediti i ocijeniti mu teškoće, ali oni su stekli utisak da bi poteškoća bilo. Trebalo bi se zatim dosta spustiti na sam zapadni greben koji, čini se, da je dosta težak. Južni se greben postupno diže do vrha, jako je dugačak i uspon po njemu prčinjao bi dosta teškoća.

Ocijenili su da bi za uspon trebalo više dana. U dolini ispod Ingolsfjaelda postavili su logor I i u poslijepodnevni satima vratili se u bazni logor. Ostali članovi već su bili sortirali materijal i, odmah nakon povratka dvojice izviđača, svi smo krenuli teško natovareni opremom za 7 dana u logor I. Te večeri postavljena je i antena za radiovezu s Angmassalikom.

Dan je bio naporan i, uz sve ostalo, jako su nam bili neugodni komarci kojih ovdje ima u golemim količinama. Bili smo, istina, informirani o njima, pa smo se unaprijed opskrbili raznim mastima i sprej-preparatima protiv insekata, no sve nas je to slabo štitilo od agresivnih i mnogobrojnih krvopija.

15. srpnja smo prenosili preostalu opremu u logor I, dok su ostala četvorica krenula na turu prema istočnom grebenu Ingolsfjaelda. Navečer, kad smo se svi zajedno opet našli u logoru, pala je odluka da uspon izvedemo po istočnom grebenu.

16. srpnja ujutro krenula su dva naveza do ispod samog grebena i postavljen je logor II (1200 m). Tu je najviše nosio Šeparović. On je dobio teže probavne smetnje te se vratio u logor I, gdje su bili ostali Rotovnik i Lukatela kao rezervni navez u slučaju potrebe i kao veza preko radija s Angmassalikom odakle smo primali meteorološke izvještaje. Navezi na grebenu bili su s Rotovnikom i Lukatelom u stalnoj vezi s voki-toki uređajima.

Iz logora II, koji se nalazi pri vrhu ledenjaka u zatvorenoj kotlini, put ide uz zaleđen i strm kuloar. U njega smo ušli kad je bio u sjeni što je važno, jer je tada manja opasnost od čestih padavina kamenih i ledenih lavina. Kuloarom se dolazi na sam greben.

Logor III (1510 m) postavljen je na jednoj polici. Nešto smo pojeli i utopljeni u vrećama zaspali.

17. srpnja u rano jutro odlučili smo se da idemo što brže do vrha pa smo osim penjačke opreme uzeli hrane tek toliko koliko nam stane u džepove i čuturice vođe, dok smo vreće i vestone ostavili računajući da ćemo se vratiti do slijedeće noći. Imali smo voki-toki aparat pa smo uspoređujući naš visinomjer s velikim barometrom u logoru I izmjerili prilično precizno visinu našeg položaja. Visinu logora III izmjerili smo tako na 1510 metara pa smo računali da, prema kartama, ima do vrha još oko 700 metara. Vrijeme j bilo odlično, vedro i mirno pa smo procijenili da ćemo se uspjeti vratiti do noći.

Krenuli su najprije Nenad Čulić i Marijan Čepelak, a za njima Vladimir Mesarić i Jerko Kirigin kao drugi navez. Od prve dužine užeta teškoća penjanja se kretala oko IV stupnja, a tokom vremena i na sve većim visinama sve češće smo nailazili na detalje ili dionice veće ocjene. Stijena je tijekom cijelog uspona bila kompaktna i čvrsta, a ni orijentacijski nije bila teška: držali smo se grebena, a kada bismo naišli na teže detalje ulazili smo u sjevernu stijenu. Zbog svoje strmine ne stječe se dojam da se penje po grebenu, osim u par navrata, tamo gdje je greben jako uzak, eksponiran i zašiljen pa smo te dionice od oko 20—30 metara prejahali.

Napredovali smo dosta brzo i sigurno u ugodnom penjanju, ali kako smo dobivali na visini, nismo imali dojam da smo se bitno približili vrhu. Na visini od oko 2000 metara računali smo da bi nam do vrha trebalo još oko 200 metara, ali on

Vrh »Ana Klasine«

nam je izgledao mnogo dalje. Tada smo prvi put bili posve sigurni da je specijalna karta netočna i visina od 2250 metara, koliko piše na njoj, dosta ispod prave visine. Vrijeme je bilo i dalje odlično, ali znali smo da ćemo na grebenu provesti duže nego li smo planirali, a nismo imali sa sobom nikakve bivač opreme. U poslijepodnevnim satima dečki su nam javili preko radio veze da je barometar pao pa smo se pribojavali pogoršanja vremena. U svakom oblaku smo vidjeli nadolazak lošeg vremena. Ni s penjačkim materijalom nismo stajali baš najbolje, pa smo štedjeli s klinovima.

Nešto poslije 7 sati navečer stigli smo na jednu široku policu na samom grebenu na visini od oko 2400 metara. Do vrha je još ostao toranj koji je izgledao dosta težak, pa smo odlučili da nam ova polica bude logor IV, da ovdje ostanu Mesarić i Kirigin, a navez Čulić—Čepelak krene dalje na vrh. Uzeli su oba užeta i ostatak penjačkog materijala kojeg nije bilo mnogo. Za nas u logoru IV počeo je bivač, stajanje na mjestu bez bivač opreme, pa nam je bilo veoma hladno, posebno za vrijeme nekolikosatne prave noći. Prvi navez započeo je s vrlo teškim penjanjem, uglavnom kroz žlijeb i kamin, koji je s unutrašnje strane »zaliven« ledom. Ocjena tog završnog tornja je V—VI. Penjali su cijelu noć i ujutro, 18. srpnja u 11 sati bili su na vrhu. Izvjesili su dansku i hrvatsku zastavu. Napravili su malu kamenu piramidu i ostavili malu plastičnu kutijicu s datumom i naznakom ekspedicije. Izvršena je korekcija visine uspoređujući visinomjer s barometrom u nižim logorima. Tako je izmjerena visina Ingolsfjelda 2580 metara tj. oko 350 više nego li što je naznačeno na specijalnim kartama.

Nakon odmora i slikanja počeli su se spuštati po užetu do nas u logoru IV. Zbog umora spuštanje je teklo sporo i svi smo zajedno bili tek u poslijepodnevnim satima.

Popili smo ostatak vode i pojeli nešto kalorija i odmah započeli sa spuštanjem prema logoru III. Nismo htjeli ništa riskirati pa smo se za vrijeme spuštanja stalno osiguravali. Upotrijebili smo dva bicolor užeta od 80 metara i to tako da smo se po jednom, dvostruko položenom niz stijenu, spuštali, a drugo smo upotrijebili za osiguravanje. Zabili bi klin i prvi bi se spuštao tražeći najbolji put. Bio je osiguran užetom za slučaj lošeg klina. Kad bi se spustio 40 metara, krenuo bi drugi penjač navezan na sredinu užeta za osiguranje i, dvostruko osiguran, spustio bi se tih 40 metara. Tada bi se uže za osiguranje povlačilo i na sredinu bi se navezao treći penjač koji je opet bio dvostruko osiguran. U međuvremenu bi prvi penjač zabijao novi klin za iduće spuštanje. Na kraju bi se spustio četvrti penjač osiguran samo odozdo i pazeći pritom da bi se nakon završenog spuštanja uže što lakše izvuklo iz gornjeg klina.

Takvo osiguranje bilo je nužno jer smo svi bili veoma umorni, a imali smo i neznatnu količinu hrane. U par navrata bilo je i muke s izvlačenjem užeta, a u donjoj trećini smo bili prisiljeni rezati uže što nam je još usporilo silazak.

Javili smo ostalima da dođu u logor II oko pola noći i da nam pripreme hranu. Naporno spuštanje se međutim oduljilo i u logor III smo stigli 19. srpnja tek oko 4 sata ujutro. Neprekidno spuštanje i po noći otežavala nam je još i hladnoća pa smo u logoru III odmah zaspali čim smo se utopili u bivak-opremi, iako smo imali namjeru da odmah nastavimo sa spuštanjem. Oko 7 sati nas je probudio zov iz logora II preko voki-tokija koji je u međuvremenu bio ukopčan. Spremili smo sve stvari i spuštali se opet po užetu niz strmi žlijeb. Bio je sada točno obasjan suncem pa je niz žlijeb padalo kamenje i led, ali smo se bez problema spustili u logor II, gdje smo ponovno bili sva sedmorica na okupu u rane popodnevnne sate. Time je uspon na Ingolsfjaeld bio praktički završen. Slikali smo se, jeli, pili rakiju i spustili se do večeri u logor I.

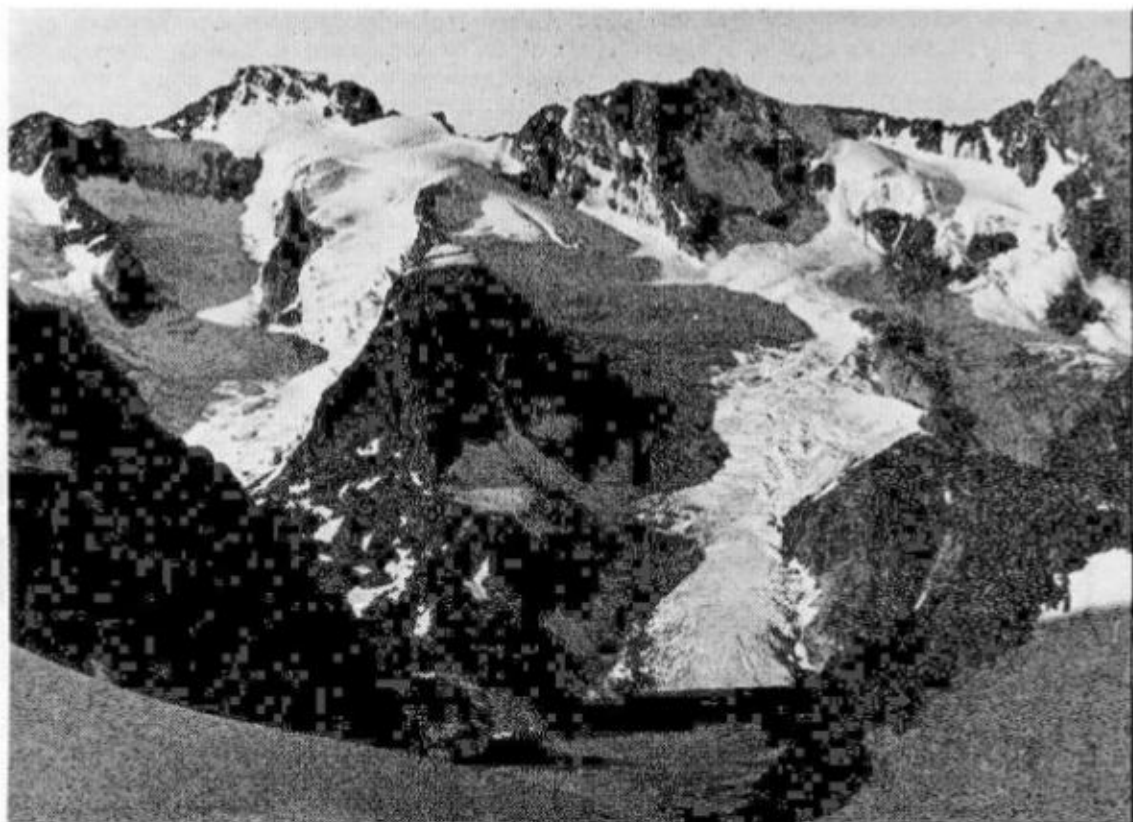
20. srpnja bio nam je dan odmora. To je bio prvi slobodan dan na ekspediciji i, slobodno se može reći, za cijelo vrijeme od početka priprema. Spavali smo, jeli, fotografirali i obavljali sitne popravke na opremi.

Glavni cilj ekspedicije — osvajanje Ingolsfjaelda — bio je ostvaren čak brže nego što smo to pretpostavljali, zahvaljujući jakom forsiranju uspona i velikoj sreći s vremenom. Vjerujemo da će Ingolsfjaeld biti još meta ekspedicija budući da ima fascinantne stijene. Našu trasu uspona nazvali smo »Hrvatski greben«. Ako Ingolsfjaeld osvoje iduće ekspedicije i po drugim stijenama, vjerojatno će ipak koristiti naš put za silazak jer su na grebenu ostali solidni klinovi svakih 40 metara, pogodni za spuštanje po užetu.

21. srpnja. Za sljedeći cilj odabrali smo planinu nasuprot Ingolsfjaeldu za koju smo znali da je neosvojena. Uspón je tekao po ledu bez potreba za posebnim tehničkim zahvatima. Jedino smo dosta vremena izgubili na prvoj trećini uspona kad smo se našli u raspucanom dijelu ledenjaka s mnogo pukotina. Kasnije je uspon bio lakši, pukotina je bilo manje. Oko 100 metara visinski ispod vrha dolazi se na kameni greben i po vrlo trošnom kamenju stigli smo navečer na vrh. Visina mu je 2300 metara. Nazvali smo ga »Zohar-fjeld« po nadimku Đrže Belčića, hrvatskog alpiniste, učitelja više generacija naših penjača. Zahvaljujući dobroj vidljivosti spustili smo se u logor I još iste noći.

22. srpnja. Taj dan smo kasno ustali i pospremili logor I. Pokupili smo svu opremu, a otpatke spalili i krenuli natrag u bazni logor na obali fjorda. U međuvremenu smo radio-vezom javili preko Angmassalika i Kopenhaga u Zagreb o uspješnom osvajanju Ingolsfjaelda. Zahvaljujući ovako brzom uspjehu imali smo sada još vremena i za druge ture i uspón. Dogovorili smo se da Rotovnik i Kirigin odu na turu uz Thank God ledenjak što dalje mogu, a pri njegovom kraju da izvedu neki prvenstveni uspon u sjeverni dio područja Ingolsfjaelda. U međuvremenu bi ostali članovi pokušali izvršiti prvenstveni uspon na vrh koji dominira na ulazu u naš fjord.

Na turu na Thank God ledenjak krenuli smo 23. srpnja. Prethodno smo raspakirali gumeni čamac. Veliko je razočaranje bilo kad smo primijetili da je izgubljena polovica kobilice. No, pomoću skija smo uspjeli improvizirati kobilicu i tako je čamac bio posve upotrebljiv. Napumpali smo ga i montirali izvanbrodski mo-

Vrh »Zohar« (u sredini)

tor Seagull koji smo dobili od Kozulića iz Trsta. Nakon male pokusne vožnje krenuli smo svi zajedno prema Thank God ledenjaku zajedno s opremom za turu po ledenjaku.

Vožnja je bila neobična i vrlo zanimljiva. Zaobilazili smo sante, a prolazili preko onih sitnih. Međutim, kad smo nakon nekoliko sati vožnje ušli u zaljev gdje utiče Thank God ledenjak, bilo je previše leda pa smo ugasili motor da nam led ne ošteti elisu. Dalje smo napredovali pomoću vesala, i to tako da su dvojica veslala a dvojica s veslima odguravala male sante. Uz prilično napora došli smo do druge obale, gdje smo našli depo engleske ekspedicije. Oni su 1968. godine ostavili ovdje zapakiranu opremu budući da su se uslijed prevelike količine leda vratili helikopterom. Našli smo opremu u dosta dobrom stanju, ali je hrana bila posve neupotrebljiva osim konzervi s mlijekom u prahu koje smo mi kasnije upotrebljavali. Velike vučne saonice i ostale vrednije dijelove opreme prebacili smo u čamac i otplovili oko 1000 metara dalje u neposrednu blizinu ušća Thank God ledenjaka. Iskricali su se Rotovnik i Kirigin s opremom: šator, pulk, penjačka oprema, skije, i uz ostalo i hrane za 15 dana. Bio je dogovor da će se vratiti na obalu s ture najranije u nedjelju 1. kolovoza i pozvati ostale s voki-tokijem da dođu po njih. Ako se iz bilo kojeg razloga ne jave, dolazi se po njih najkasnije 5. kolovoza, budući da nam Eskimi stižu brodovima za povratak 7. kolovoza.

Prilikom iskrčavanja na obalu zamalo smo imali brodolom. S ruba ledenjaka otkinuo se veći komad leda što je, na inače mirnom moru, prouzročilo prilično visoke valove. Izenadila nas je velika brzina širenja tih valova pa je prilično opasno biti u tom trenutku s čamcem blizu kamenite obale. Ovom prilikom bih spomenuo da je kod manipuliranja s čamcem, kakav je bio naš, važno voditi računa o plimi i oseki. Razlika nivoa je po nekoliko metara, a posljedica plime i oseke su jake morske struje. To se najbolje vidi po tome što se situacija s ledom u fjordu mijenja iz sata u sat.

Nakon što se čamac s ostalima udaljio, nas dvojica počeli smo s prijenosom materijala. Na ledenjak nismo mogli odmah, a osim toga on je u svom donjem dijelu toliko raspucan da bi praktički bilo nemoguće hodati po njemu. Zato smo se uspeli oko 300 metara uz morenu, vrlo strm sipar, i došli na rub morene po kojem se može napredovati znatno brže. Imali smo dosta opreme pa smo je veći dio puta morali prenositi u dva navrata, što nam je oduzimalo mnogo vremena. Treći dan nastupilo je loše vrijeme, ali se srećom opet popravilo. Na našem smo putu nalazili razne ostatke engleske ekspedicije iz 1968. godine. Po moreni smo brzo napredovali, jedino smo u tri navrata imali problema pri prelazu manjih ledenjaka koji su se slijevali u Thank God. Peti i šesti dan hodali smo po Thank Godu ali je na žalost tu još uvijek ledenjak previše ispucan da bismo mogli upotrijebiti pulk — laponske saonice. Pet dana smo ih nosili a onda smo ih ostavili. Nakon sedam dana hoda došli smo do pred kraj Thank God ledenjaka. Dalje se može ići — sada mnogo lakše i brže budući da više nema pukotina — preko jednog ledenog blagog sedla na drugi ledenjak a po njemu na unutarnji led. Ovdje su stijene niže nego li uz obalu, ali ima više leda. Mi smo se odlučili za neosvojeni vrh u sjeveroistočnom dijelu masiva oko Ingolsfjælda. Uspom teče uz sjevernu ledenu barijeru koja u donjem dijelu ima mnogo pukotina, a gornja trećina je slična ledenoj stijeni Wiesbachorna. Oko 1/3 barijere je »cepinašenje« a ostalo je ocjene teškoće III—IV. Na vrh smo došli **30. srpnja** pred zalaz sunca, oko 21 sat. Vrh smo nazvali »Mausi-fjeld« po nadimku Rotovnikove supruge. Vrh je visok 2150 metara. Spuštali smo se oprezno i došli na ledenjak, u šator, u rane jutarnje sate.

Povratak na obalu bio je lakši jer smo znali put i uz more smo bili već **2. kolovoza**. U 18 sati smo pokušali, prema dogovoru, dozvati ostale s voki-tokijem, ali vezu nismo uspjeli uspostaviti. Kasnije smo ustanovili da je brdo između nas i baznog logora bila prevelika prepreka. Izgledalo je da se ne ćemo moći prebaciti sve do 5. kolovoza, no ugledali smo jedan čamac kako dolazi iz smjera našeg baznog logora. Zapalili smo vatru od mahovina, niskog raslinja koje raste tek koji centimetar iznad tla. Razvio se gusti dim. Osjećali smo se kao brodolomci iz priča. U čamcu je bio stariji Eskim s dva sina i došli su ovamo slučajno po neke hranjive biljke. Izgleda da kasnije vatru nismo dovoljno dobro ugasili pa se gusti dim protezao po unutrašnjem dijelu fjorda još nekoliko dana. S Eskimima smo do noći došli u bazni logor. Bila je vrlo gusta magla pa kad bi se približili kakvoj santi, onda bi djelovala poput sablasti.

U logoru je bilo puno novosti. Kad su nas dvojicu, Rotovnika i Kirigina, bili iskricali **23. srpnja** na ledenjaku, vratili su se u bazni logor. Te večeri primijetili su sjaj neke rakete. Javili su to u Angmassalik jer je postojala mogućnost da je neka ekspedicija u poteškoći. Kasnije se međutim uspostavilo da je to bila američka raketa.

U međuvremenu se vrijeme pokvarilo, a **27. srpnja** otišli su čamcem do ispod neosvojenog vrha koji dominira nad ulazom u fjord. To je uglavnom suha stijena teškoće II—III, a tek u zadnjem dijelu ima snijega. Vrh koji se diže direktno iz mora visok je 1450 metara. Dobio je ime »Ana Klasinc« po zagrebačkoj alpinistkinji koja je smrtno stradala prošle godine. Taj uspon je sniman s filmskom kamerom. Vrijeme je bilo lijepo. Kasnije, u par navrata, sretali su Eskime koji su čamcima dolazili po travu ili u lov. **29. srpnja** došao je brod »Ice King« iz Londona s jednom engleskom ekspedicijom. Interesirali su se za Ingolsfjæld i započeli uspon na njega po južnom grebenu.

Članovi naše ekspedicije posjetili su napušteno eskimsko naselje, a bili su i na Glacier de France. **31. srpnja** su Dado, Neno i Luka otišli brodom na sjever do Tuktilik fjorda. Bilo je mnogo leda pa nisu napravili što su planirali. Došli su do razvaline Watkinsonove kolibe gdje su jednu noć i spavali. Dado i Neno su bili na ledenjaku. Na povratku su imali gustu maglu.

U međuvremenu smo otišli još jednom na Thank God ledenjak po neki ostavljeni materijal. Kad smo se vratili u bazni logor došao je i brod tako da smo opet bili svi na okupu. Dok smo se mi odmarali, Dado i Nenad su se popeli na vrh na drugoj strani fjorda. Vrh je dobio ime »Mosor« po našoj planini, a visok je 1200 metara. Bilo je to **4. kolovoza**. Nismo imali više dovoljno vremena za još

neki interesantan uspon pa smo otišli na mali izlet čamcem do ostataka eskimskog naselja. Ostalo je od njega još samo nešto poslaganog kamenja i mnogo kostiju. Susreli smo Arona Davidsena koji je došao po nas dan ranije. Počelo je pospremanje stvari i povratak. Engleskoj ekspediciji smo ostavili nešto klinova, čokolade i slično. Oni su još uvijek bili u grebenu Ingolsfjelda i, kako smo kasnije saznali, odustali su na dvije trećine puta.

Smjestili smo stvari u Aronov čamac i privezali naš gumeni. Na otvorenom moru je bilo dosta valovito, ali smo bez problema došli u Angmassalik. Smjestili smo stvari pred skladištem, uzeli poštu i postavili dva šatora. Planirali smo da će Kirigin ići do Kopenhagena brodom, a ostali s avionom, a odatle dalje zajedno. Međutim, brod s kojim je Kirigin trebao krenuti, mnogo je kasnio tako da smo izmijenili plan. Ostali će produžiti do Zagreba, a Kirigin će prebaciti opremu iz Kopenhagena kombijem koji je cijelo vrijeme bio tamo.

U Angmassaliku smo proveli nekoliko vrlo zanimljivih dana upoznavajući se sa životom Eskima, mješanaca i Evropljana koji ovdje žive. Bili smo u kinu, na plesu u eskimskom klubu, na večeri kod šefa GTO-a, Carsku Söresena, inače danskog alpiniste, kod Babsa Jakobsena, radiotelegrafiste iz Angmassalika itd. 10. kolovoza odveo je brod sve članove ekspedicije (osim Kirigina) do aerodroma. Vratili su se istim putem do Kopenhagena i dalje u Zagreb kamo su nakon ugodnog putovanja avionom stigli 15. kolovoza.

Ja sam ostao još u Angmassaliku čekajući brod koji je kasnio jer je imao problema s ledom na sjeveru odakle je trebao stići. Do 16. kolovoza, kada sam krenuo s brodom prema Evropi, vrijeme mi je brzo prolazilo upoznavajući se sa životom Eskima u čemu mi je mnogo pomogao mjesni liječnik dr Ule Narvested. 14. kolovoza doživio sam poznat, vrlo snažan vjetar »pitorak« koji puše u ovim krajevima s unutrašnjeg leda prema moru. U veljači 1970. godine pitorak je razrušio pola Angmassalika.

Putovanje brodom trajalo je tjedan dana po uzburkanom Atlantiku, a u Kopenhagenu sam morao čekati još pet dana da preuzmem opremu. S opremom i kombijem stigao sam u Zagreb 31. kolovoza i time je putovanje ekspedicije bilo zaključeno.

Logor na Thank God ledenjaku

Financijski izvještaj

PRIHODI

1. Prihodi od razglednica i pomoć planinarskih društava do 500 dinara	18769,50
2. SOFK Hrvatske	22676,00
3. OKI Zagreb 7500, Interpublic 5000, NAMA Zagreb 3000, Tvornica dugmad Zagreb 3000, Zagrebačka pivovara 1500, Staklo 500	20500,00
4. Planinarska društva (PD Sutjeska 1000, PD Zanatlija Osijek 500, PD Grafičar 500, PD Mosor Split 1000)	3000,00
5. Ostali prihodi (ekspedicioni fond 7374,75 Carsten B. Serensen 300, članovi PDS Velebit iz Kanade 805, članovi PD Zagreb Matica 180, prodaja Polaroid-kamere 160, Planinarski odbor Zagreba 3000, prodaja reportaže VUS-u 5000, dobit od predavanja 730)	17549,75
Ukupni prihodi	82495,25

TROŠKOVI

1. Troškovi putovanja (avionska karta Kopenhagen—Grenland i natrag 20264,00; brodska karta Kopenhagen—Grenland i natrag 3600; brod na Grenlandu 5000; troškovi putovanja s kombijem 8039,20)	36933,10
2. Troškovi za dio opreme (Polaroid-kamera i filmovi 360, pulkovi 910, pakiranje i ambalaža 1322, sitniji inventar 336, troškovi oko izrade opreme, kartuše, ulje za čamac 1312,80, troškovi oko nabave opreme 880, odšteta GSS Split za uže 750)	5870,80
3. Troškovi za hranu (hrana za treninge, put i ekspediciju 2722,80, hrana nabavljena u Kopenhagenu i Angmassaliku 1132)	3854,80
4. Osiguranje ljudi i opreme	11713,50
5. Ostali troškovi (popravak kombija 824,70, tiskanje razglednica 675, zakup dvorane, transport čamca 1451,45, troškovi u Danskoj i na Grenlandu 5812, troškovi treninga, pokloni i ostali troškovi u Zagrebu i Beogradu 1695,40)	10458,55
Ukupni troškovi	68830,75

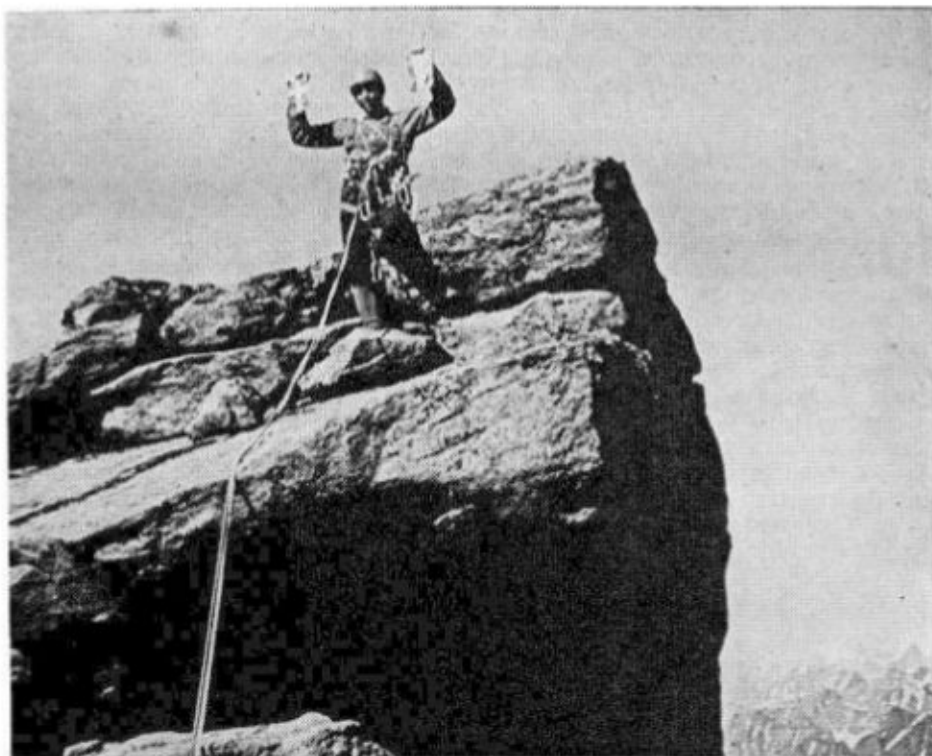
Ukupni prihod 82495,25 din

Ukupni rashod 68830,75 din

Ostatak 13664,50 din

PRIMJEDBE

U ovom obračunu nisu uzeti u obzir slijedeći troškovi: amortizacija kombija PSH, manipulativni troškovi banke, troškovi telefoniranja i pisanja iz kancelarije PSH. Svi iznosi prikazani su u novim dinarima. Veći dio realizacije prihoda i rashoda se odvijao u stranoj valuti, ali je sve pretvoreno u dinare, zbog jednostavnosti obračuna, a prema tečaju koji je vladao. Ostatak novca se nalazi na računu PSH. Taj ostatak je namijenjen realizaciji slijedećih ekspedicija u svjetska velegorja.

Na vrhu Ingolsfjaelda

Komentar

Ekspedicija je imala poteškoća i problema koji se javljaju, koliko se zna iz literature i usmenog kontakta, kao i ostale ekspedicije takvog karaktera u svijetu, ali uz specifične uvjete i prilike koje vladaju u alpinističkoj klimi u Hrvatskoj. Ne postoji mogućnost prepuštanja organizacije i pripreme ekspedicije nekom ekspedicijskom odboru kao što susrećemo na Zapadu — niti pak nekom komitetu odnosno sportskom savezu kao na Istoku, jer kod nas toga nema. Od inozemnih uzora, najbliže bi nam bile poluprivatne, manje ekspedicije, s tom razlikom, što smo imali manje iskustva, a više problema u financiranju ekspedicije. Probleme i njihove uzroke možemo naći i treba ih tražiti u samom korijenu stanja alpinizma kod nas. Hrvatski alpinizam ima veliku planinarsku tradiciju. Godine 1974. slavit ćemo 100. obljetnicu našeg organiziranog planinarstva. Na žalost, taj pokret se nije adekvatno razvijao, tako da je kod nas i s manjom tradicijom — situacija bolja. Naročito se slabo razvijao alpinizam, kao oblik planinarstva. Od niza poznatih subjektivnih i objektivnih razloga, trebalo bi istaći neke, koji su i danas velika kočnica pravom procvatu penjanja: velika fluktuacija ljudi i činjenica da kod nas nema leda, tj. u planinama prevladava »suha« stijena. Bilo je možda i većih prepreka, ali se one povijesno mijenjaju, a navedeni uzroci su možda najveće konstante.

U našim uvjetima većina alpinista počne penjati s oko 18 godina. Oko 24. im je kulminacija, ali tu se zadržavaju samo po koju sezonu, a onda se u većini slučajeva naglo povlače, nerijetko iz planinarske organizacije uopće. Takve pojave, za relativno malu organizaciju, nisu bezbolne i ta brza smjena generacija teško je pogađa. Zato, mislim, da je preciznije govoriti o neprekinutom pokušaju uspostavljanja nekog kontinuiteta i tradicije alpinizma, nego o nekoj tradiciji. Planine u Jugoslaviji nemaju leda već suhu stijenu pa to rezultira da imamo

vršne penjače za sve težine uspona, ali im nedostaje iskustvo u ledenim stijema, koje je nužno za ekspedicijske ambicije. Posljednjih desetak godina je u tom smislu napravljen vidan napredak, budući da naši navezi odlaze svakog ljeta u Centralne Alpe. Iako to još nije evropska razina, izvršeni usponi daju realan podstrek i za ambicioznije ekspedicijske ciljeve. Ako nakon ove ekspedicije ne bude održan kontinuitet odlaska u svjetska velegorja, to će biti odraz naših skromnih organizacijskih mogućnosti. Za nas je posebno otežavajuća činjenica da izvan domovine imamo gotovo jednako brojan i kvalitetan kadar naših ljudi — posebno sposoban u organizacijskom smislu.

U svom programu naša je ekspedicija imala i druge zadatke, kako to slično biva u ovakvim pothvatima. Za Hidrometeorološki zavod Hrvatske vršena su s posuđenim instrumentima meteorološka opažanja, a za Mikrobiološki zavod Tehnološkog fakulteta u Zagrebu su uzimani uzorci tla i vode. Sakupljena je i zbirka uzoraka kamenja za Geološki zavod PM fakulteta u Zagrebu. Stekli smo i velika iskustva s raznim dijelovima opreme i hrane, što je doduše korisno, ali je ujedno bilo i preveliko opterećenje za malobrojnu ekspediciju, gdje svi sudionici trebaju biti maksimalno koncentrirani na alpinističku djelatnost.

Uz detaljne pripreme i sretan izbor sudionika, ekspedicija je imala i sreće, jer je bilo relativno dobro vrijeme i malo plovećeg leda, koji nije ugrožavao kretanje. Osvojen je neosvojeni vrh, poznat u alpinističkom svijetu, i time je ekspedicija pridonijela afirmaciji hrvatskog alpinizma u svijetu.

Ing. Jerko Kirigin
Voda ekspedicije

Zahvala

Ostvarenje naše ekspedicije ne bi bilo moguće da nismo dobili znatnu pomoć od mnogobrojnih poduzeća, ustanova i pojedinaca. Posebno se zahvaljujemo mnogobrojnim planinarima iz čitave naše zemlje koji su svojim prilogom, otkupom razglednice Ingolsfjelda, novčano pripomogli ekspediciji. Takovih planinara bilo je oko 1000 i nismo u mogućnosti da ih sve nabrojimo. Svima njima duboko smo zahvalni. Evo tko je sve još pružio pomoć!

NOVČANA POMOC

SOFK Hrvatske — Zagreb
Interpublic — Zagreb
Nama — Zagreb
PSH (Ekspedicijski fond) — Zagreb
Tvornica dugmadi — Zagreb
Planinarski odbor Zagreb
Hrvatski alpinisti iz Kanade
Pivovara — Zagreb
PD »Mosor« — Split
PD »Sutjeska« — Zagreb
GSS — Sarajevo
PD »Zanatlija« — Zagreb
PD »Gračar« — Zagreb
Carsten Berg Soeren — Angmassalik
Staklo — Zagreb

POMOĆ U HRANI

PIK »Stijeme« — Zagreb
Gavrilović — Petrinja
Pliva — Zagreb
Franck — Zagreb
Trgopromet — Zagreb
Josip Kraš — Zagreb
Marijan Badel — Zagreb
PIK Belje — predstavništvo Zagreb
Chromos-Katran-Kutrlin — Zagreb

POMOĆ U OPREMI

D. Kozulic — Trst
Fotokemika — Zagreb
Jugoplastika — Split
Croatia (baterije) — Zagreb

Nada Dimić — Zagreb
Domaća tvornica rublja — Zagreb

OPREMA POSUĐENA BEZ ODŠTETE

Tehničko vojni školski centar — Zagreb
GSS — stanica Zagreb
RTV — Zagreb
Kombinat Sport — Beograd

POPUST KOD NABAVE

Edelrid — Zap. Njemačka
Stubai — Austrija
Segeladeu — Švedska
SAS — Skandinavija

POMOĆ U OSTVARENJU EKSPEDICIJE

Ismet Baljić — Zagreb
Otmar Kutschera — Austrija
Derek Fordham — London
Ministarstvo za Grönland — Kopenhagen, Danska
Dansk Bjerg klub — Kopenhagen, Danska
PSJ — Beograd
Savezna privredna komora — Beograd
Dr. Tugomil Šprem — Zagreb
Ing. Damir Mikulić — Zagreb
Ing. Vovko — Zagreb
Slavko Brezovečki — Zagreb
Dr. Ule Narvested — Angmassalik, Grönland
Vesna Kiš — Zagreb
John Anderson — Kopenhagen, Danska
Babs Jakobsen — Kopenhagen, Danska
Den Kongelige Grönlandske Handel

FIRST CROATIAN CLIMBING EXPEDITION: GREENLAND 1971

The 1st Croatian Climbing Expedition, organised by the Croatian Mountaineering Club, left for eastern Greenland, after 8 months' intensive preparations, on 7th July 1971. Their goal was a so far unclimbed peak, Ingolsfjaeld, some 200 km north of Angmassalik. The expedition formed part of the Centenary Celebration of organised mountaineering in Croatia.

Members of the team were: Dolfi Rotovnik of Copenhagen, Nenad Čulić of Split, Vladimir Mesarić, Marijan Čepelak, Ing. Hrvoje Lukatela, Branko Šeparović and Ing. Jerko Kirigin (leader), all of Zagreb.

The main group was preceded by a single member of the team who, with all the equipment, embarked on a ship for Angmassalik on 1st June. He also had to organise the boat transport onwards from Angmassalik. The rest arrived from Copenhagen by air. We disembarked in Kangerdlugsvatsjaq Fiord, in the vicinity of Ingolsfjaeld on 14th July and immediately started an enforced ascent, fearing a possible worsening of weather.

It was decided to make the ascent along the eastern ridge. Two members were left in Camp I (additional supplies, radio-link, etc.), while the other five started towards the ridge setting up Camp II on the glacier below it. Four climbers immediately climbed through an ice-covered couloir onto the ridge itself, where they organised Camp III and bivouacked. This part of the climb, 450 m high, is grade III/IV, with great danger of rock avalanches. To make the further climb quicker we decided to proceed with only a minimum of food and clothing. The climb from Camp III (1450 m) to the 1000 m higher Camp IV (about 2400 m) lasted 17 hours. It was very difficult (grade IV—V). Two climbers were left here and the last rope of two started towards the summit about 200 m higher. This was done for reasons of safety and speed, because a lot of climbing equipment had already been spent. After a very difficult last leg (grade V—VI) the rope Čulić-Čepelak reached the summit at 11 AM on 18th July. Ingolsfjaeld is 2560 m high. After one hour's stay on the summit they started back by the same route. The descent was quite difficult, including a number of problems, so that once a 80 m length of rope had to be cut off. The rest of the day and the whole of the following night were spent to reach Camp III and after a short rest there they went on to Camp II where the other members were waiting. From here they descended to Camp I in a group.

On 21st July six members climbed another unconquered peak, christening it Zohar-fjaeld, after a Croatian climber Drago Belačić. The whole climb, except the last 100 odd metres was in ice. After the end of their activities in the Ingolsfjaeld area the whole expedition went back to base, wherefrom two of them undertook a fortnight's tour along the Thank God Glacier. At its end they climbed a 1150 m high ice barrier (grade III—IV) to reach another unconquered peak, giving it the name Mausifjaeld, after Rotovnik's wife. In the meantime the others climbed a dominant peak at the entrance to the fiord and gave it the name »Ana Klasinc«, in memory of a Zagreb lady-climber. At the end of stay they climbed yet another virgin peak and called it Mosor, after a Croatian mountain. Also, using a rubber dinghy, the whole fiord was explored, including some deserted Eskimo settlements.

We left Kangerdlugsvatsfjord on 8th August by the same route and technique, viz. by boats to Angmassalik and from there by air and ship. By the end of August all the members were back in Zagreb. Apart from detailed preparations and a fortunate choice of members, the expedition also had luck in that the weather was comparatively good and there was not much floating ice which normally endangers travel.

The expedition can claim a great success, which has to no small extent contributed to the reputation of Croatian climbing in the international scene.

Ing. Jerko Kirigin

Leader of the Expedition

ERSTE KROATISCHE EXPEDITION NACH GRÖNLAND 1971.

Nach achtwöchigen intensiven Vorbereitungen startete am 7. Juli 1971 aus Zagreb die erste kroatische alpinistische Expedition, die vom Verband kroatischer Alpenvereine organisiert wurde, in die Gegend des östlichen Grönland. Das Hauptziel war die Erstbesteigung des Berges Ingolsfjæld, ungefähr 200 km nördlich von der Ortschaft Angmassalik. Die Expedition wurde veranstaltet im Rahmen der Vorbereitungen für ein grösseres Unternehmen im Jahre 1974 mit dem die hundertjährige Jubiläumsfeier der Begründung kroatisches Alpenvereines bezeichnet sein sollte.

An der Expedition beteiligten sich: Dolfi Rotovnik — Kopenhagen, Nenad Čulić — Split, Vladimir Mesarić, Marijan Čepelak, Ing. Hrvoje Lukatela, Branko Šeparović und Expeditionsleiter Ing. Jerko Kirigin, alle aus Zagreb.

Die Ausrüstung wurde am 1. Juni mit Combibus bis Kopenhagen und weiter mit dem nach Angmassalik in Begleitung eines Teilnehmers geschickt. Die übrigen sechs Männer kamen aus Kopenhagen mit dem Flugzeug, dan folgte die Reise mit zwei kleinen Motorbooten nach Fjord Kangerdlugsvatsjaq. Am 14. Juli landete die Expedition im Gebiet von Ingolsfjæld, und wegen besonders günstiger Wetterverhältnisse machte sich sofort an die Ersteigung des Gipfels.

Nach kurzer Rekognoszierung wurde der östliche Grat für den Aufstieg erwählt. Zwei Teilnehmer blieben im Lager I zwecks Funkverbindung und zwecks Nachschubs des Materials u. s. w.; fünf Teilnehmer erreichten unterhalb des östl. Grates auf einer Höhe von 1000 m/M das Lager II. Der Aufstieg folgte durch den vereisten Culoir bis zur Erreichung des Grates, wo die vier Teilnehmer das Lager III aufstellten. Der Höhenunterschied zwischen Lager II und III betrug 450 m, und der Schwierigkeitsgrad III (IV) mit grosser Steinschlaggefahr. Hier wurde beschlossen, die Besteigung möglichst schnell und mit wenig Bekleidungsgegenständen und Nahrungsmitteln durchzuführen. Von Lager III (1450 m/M) aus, nach 17 Kletterstunden überwindeten die zwei Seilschaften weitere 1000 m Höhe und errichteten Lager IV (ungefähr 2400 m/M). Der Schwierigkeitsgrad wurde geschätzt mit IV (V). Da schon ziemlich viel Klettermaterial verwendet wurde, und aus Sicherheitsgründen, unternahmen nur zwei Teilnehmer die weitere Besteigung der 200 m hohen Gipfelpyramide. Die Seilschaft Čulić—Čepelak erreichten nach besonders schwerer Kletterei (IV—V) im vereisten Fels am 18. Juli um 11 Uhr den Gipfel Ingolsfjæld. Die Höhe wurde mit 2560 m/M festgesetzt. Nach achtsündiger Pause begannen die Erstbegeher den Abstieg, sie kletterten überwiegend abseilend die Abstiegsroute hinunter. Bei einem misslungenen Seilmanöver musste ein Doppelseil abgeschnitten werden. Den ganzen Tag und die darauffolgende Nacht dauerte der Abstieg bis zum Lager III, und nach kurzem Rasten weiter bis zum Lager II, wo sich die übrigen Teilnehmer befanden. Von hier aus kehrte die vollzählige Mannschaft zu Lager I. zurück.

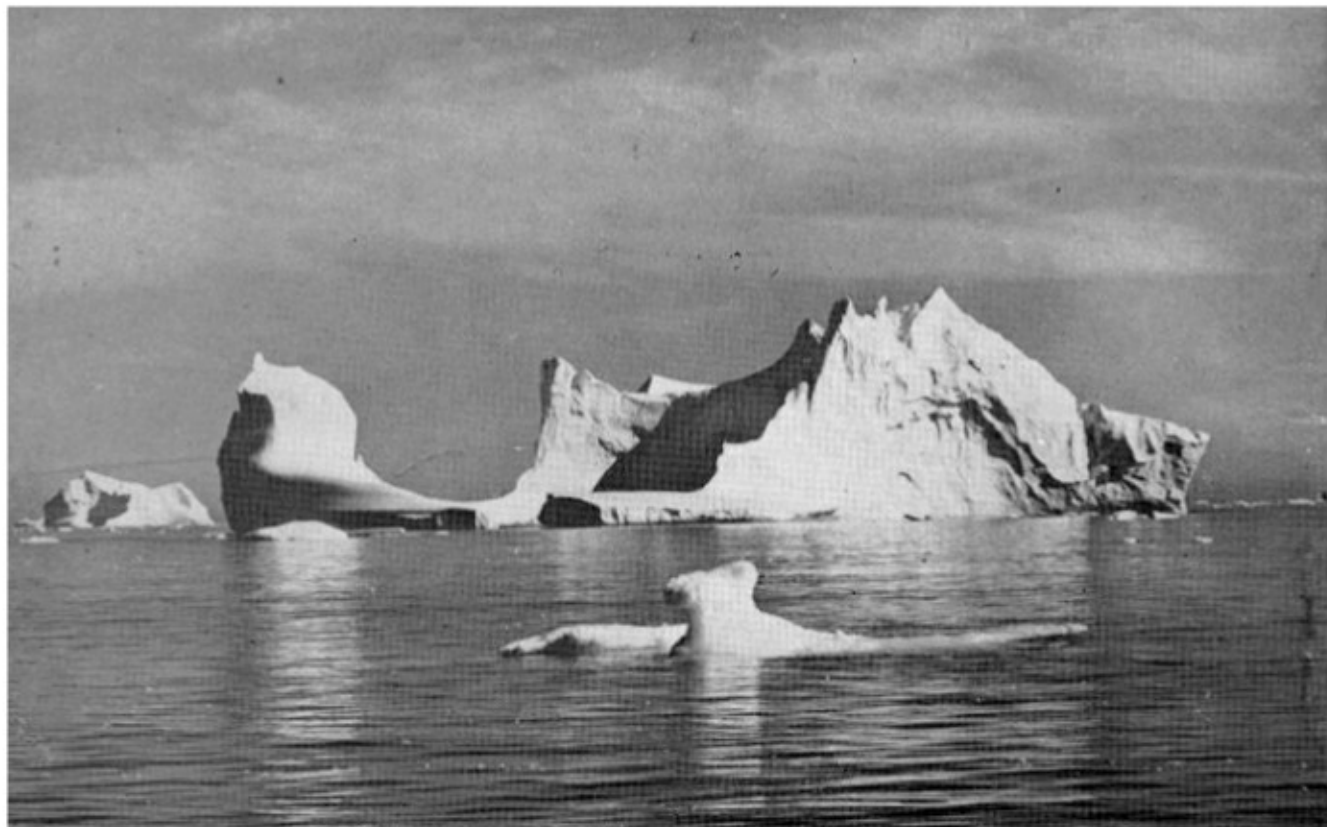
Am 21. Juli nach fast reinen Eisklettereien bezwangen die 6 Teilnehmer einen bis jetzt unbestiegenen Gipfel und nannten ihn »Zohar«, nach dem Spitznamen eines kroatischen Bergsteigers, namens Drago Belatić.

Nachher versammelte sich die ganze Expedition in dem Basislager. Zwei Bergsteiger unternahmen eine 14-tägige Besteigung des Thank-God Gletschers. Am Anfang erreichten sie nach Bezwungung einer 1150 m hoher Eisbarriere einen Gipfel (2100 m), der mit »Mausi-fjæld«, nach Rotovniks Frau, getauft wurde. In der Zwischenzeit bestiegen die anderen Teilnehmer einen dominierenden Berg am Fjordeingang, und gaben ihm zum Andenken an eine Bergsteigerin aus Zagreb den Namen »Ana Klasinc Fjæld«. Zuletzt wurde noch ein Gipfel bestiegen, der den Namen »Mosor Fjæld« bekam. Es wurde noch der ganze Fjord und einige Überreste der Eskimos-Siedlungen mit eigenem Motorschlauchboot erforscht. Am 8. August kehrte die Expedition vom Kangerdlugsvatsjaq Fjord zurück: zuerst mit Motorboot bis Angmassalik, weiter mit dem Flugzeug bzw. mit dem Schiff — nach Kopenhagen. Ende August fanden sich alle Teilnehmer wieder in Zagreb.

Bei gut durchgeführten Vorbereitungen und gut getroffener Auswahl der Teilnehmer, hatte Expedition auch viel Glück: günstige Wetterverhältnisse und wenig schwimmenden Eis.

Diese erfolgreiche Expedition hat zur internationalen Bedeutung des kroatischen Bergsteigens viel beigetragen.

Expeditionsleiter:
Ing. Jerko Kirigin

Ledena santa uz Grenlandsku obalu
Sjeverna strana Ingolsfjaelda s Thank God ledenjaka

